

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ระบายของ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เรียบเรียง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เป็นแนวทางสู่การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

1.3 ระดับและประเภทของหลักสูตร

1.4 ความหมายและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

1.5 การประเมินหลักสูตร

1.6 ความหมายหลักสูตรท้องถิ่น

1.7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.8 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.9 ลักษณะหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัย

ช่างศิลป์

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะปฏิบัติ เอกนาฏศิลป์ละคร ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. บทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์

6. การวัดและประเมินผล

7. จิตวิทยาวัยรุ่น

8. ความคิดเห็นและเจตคติ

9. ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรี

10. ความรู้เรื่องประวัติชนเชื้อสายชอง

11. ระบายของ

12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้สามารถดำเนินไปสู่จุดหมายตามที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ หลักสูตรไม่ว่าจะไปในทิศทางใด เป็นผลมาจากการวางแผนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการให้คำนิยามด้วยทั้งสิ้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้การให้ความหมายและคำนิยามของหลักสูตรแตกต่างกันและหลากหลาย เช่น

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 79 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 3) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นสิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีโรงเรียนเป็นผู้กำกับวางแผนเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

โบแชมปี (Beauchamp, 1981, pp. 61 - 62) ให้ความหมายของหลักสูตร 3 ลักษณะคือ

1. หลักสูตรในฐานะเอกสาร ที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นแผนงาน เพื่อผลิตบางสิ่งบางอย่างตามความต้องการ ภายในแผนงานประกอบด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จุดมุ่งหมาย กิจกรรม สื่อ การวัด การประเมินผล การกำหนดเวลา ซึ่งมีอยู่หลายระดับ เช่น หลักสูตรในระดับโรงเรียน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ เป็นต้น

2. หลักสูตรในฐานะระบบหลักสูตร ประกอบด้วย การจัดการด้านบุคคล การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตร ผลผลิตของระบบคือตัวหลักสูตร

3. หลักสูตรในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งของการศึกษาเป็นความหมายที่ใช้กันในสถาบันการศึกษาระดับสูง

กู๊ด (Good, 1973, p. 157) ให้ความหมายของหลักสูตร 3 ประการคือ

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดวางไว้อย่างมีระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาจนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร

2. หลักสูตร หมายถึง แก่โครงของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะเจาะจงที่จะต้องสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาจนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร

3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาภายใต้การแนะแนวของโรงเรียน

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 6 - 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ความหมายคือ

1. หลักสูตร คือ กรอบและแนวทางที่จะนำมาใช้ในการสอน การอบรม การฝึกงานเท่านั้น

2. หลักสูตรเป็นสิ่งที่ต้องอยู่ร่วมกับสิ่งอื่นเสมอ เช่น หลักสูตรต้องอยู่ร่วมกับการสอนและการสอบ

3. การให้ความหมายของหลักสูตรหลากหลายกันออกไป เนื่องจากผู้ให้ความหมายยึดติดอยู่กับสิ่งใด เช่น จะยึดกับความมุ่งหมาย องค์ประกอบของหลักสูตร หรือ โครงสร้างของหลักสูตร

ธารง บัวศรี (2532, หน้า 6) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่ได้กำหนด แผนงาน โครงการ เนื้อหา รายวิชา มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงาน สถาบันการศึกษาได้จัดทำขึ้น เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผล ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้นั่นเอง

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะเป็นเครื่องช่วยกำหนดกรอบ แนวคิด ตลอดจนวางแผนออกแบบหลักสูตรซึ่งได้มีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ได้ให้แนวทางไว้หลายลักษณะแตกต่างกัน ดังเช่น

ทาบ (Taba, 1962, pp. 424 - 425) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ประการ

คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 49 - 50) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร แตกต่างจากโครงสร้างหลักสูตร โดยองค์ประกอบของหลักสูตรจะเป็นส่วนที่เสริมให้โครงสร้างมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร หนังสือเรียน หรือเอกสารประกอบการเรียน ระบบการประเมินการศึกษา แนวการสอน ผู้สอน กิจกรรมการจัดประสบการณ์ และสื่อการเรียนการสอน

สังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 236) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของหลักสูตรและที่สำคัญขาดไม่ได้คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
3. การประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8 - 9) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร คือ

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies)
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures)
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives)
5. เนื้อหา (Content)
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives)
7. ยุทธศาสตร์การสอนและการเรียน (Instructional Strategies)
8. การประเมินผล (Evaluation)
9. วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media)

จากแนวความเห็นของนักการศึกษา ในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ๆ มีดังนี้คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะ และจุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรมาใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และการวัดผลประเมินผล การเรียนการสอนและการใช้หลักสูตร ซึ่งล้วนต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตร

ระดับและประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรมีหลายระดับ ดังนี้

หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น มุ่งการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้จริง โดยนำหลักสูตรแม่บทมาปรับให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นเอง เช่น หลักสูตรท้องถิ่นที่ทำเพื่อใช้ในสถานศึกษา

หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ ได้แก่ ครู ซึ่งจะนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษามาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 19)

ประเภทของหลักสูตร แบ่งออกเป็นหลายประเภท แต่ละประเภทสามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในขณะนั้น ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอหลักสูตรแต่ละประเภทไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject Matter Curriculum or Subject Centered Curriculum)

1.1 หลักสูตรเนื้อหาวิชาประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญซึ่งได้แก่ ความคิดรวบยอด ทักษะ ภูมิ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเนื้อหาแต่ละวิชาต่อไป

1.2 หลักสูตรแบบนี้จะเน้นที่เนื้อหาความรู้ ไม่ได้เน้นที่ผู้เรียน ผู้สร้างหลักสูตรได้สร้างหลักสูตรโดยคำนึงถึงความรู้ และสาระสำคัญเป็นหลัก

1.3 หลักสูตรแบบนี้จัดขึ้นตามความต้องการของผู้ใหญ่มากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็ก ความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

1.4 หลักสูตรเน้นที่ผลการเรียน เด็กทุกคนต้องเรียนทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน และต้องมีความรู้สอผ่านข้อสอบอย่างเดียวกันจากเนื้อหาสาระอย่างเดียวกัน ไม่มีการจัดเนื้อหาสาระ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลก็ต่อเมื่อเนื้อหาวิชาเปลี่ยนแปลงไป

1.5 หลักสูตรประเภทนี้ไม่ถือว่า จิตวิทยาการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ เนื้อหาวิชาเป็นเรื่องกำหนดวิธีการสอน เน้นในด้านที่ให้อบรมรายช นักเรียนท่องจำ เน้นการสอบเรื่องใหญ่

1.6 การจัดเนื้อหาวิชาจัดเรียงตามลำดับอย่างมีระบบระเบียบ เรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีความคล่องตัวในการที่จะจัดเนื้อหา (สุจริต เพียรชอบ, 2533, หน้า 4 - 5)

2. หลักสูตรสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum)

หลักสูตรสัมพันธ์ คือ หลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา หรือระหว่างวิชา แนวคิดของหลักสูตรสัมพันธ์จะเป็นแนวคิดที่พยายามขจัดปัญหาอันเกิดขึ้นในหลักสูตรหมวดวิชา เนื่องจากหลักสูตรหมวดวิชานั้นมีขอบเขตของเนื้อหากว้าง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในด้านเนื้อหาประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งการกำหนดครูให้อยู่ในแต่ละหมวดวิชา ทำให้ขาดความสัมพันธ์ในเนื้อหาที่ต่างหมวดวิชากัน อันที่จริง “ครู” น่าจะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาทั้งสองดังกล่าว แต่สภาพความเป็นจริงนั้น ทั้งครูและผู้บริหารหลักสูตรยังมีความเคยชินอยู่กับระบบเก่าต่างคนต่างทำ และที่สำคัญที่สุดนั้นความรอบรู้ของครูที่จะให้มีความรอบรู้ด้านนั้น บางครั้งอาจจะเป็น

เรื่องสุกวิสัยที่จะกระทำได้อีกทุกคน ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงคิดหารูปแบบของหลักสูตรชนิดที่จะทำให้แต่ละวิชา และหมวดวิชาแต่ละหมวดมีความสอดคล้องต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยไม่ขาดตอน หลักสูตรแบบนี้เรียกว่า “หลักสูตรสัมพันธ์” เช่น ระหว่างวิชาการรณคดีกับประวัติศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ (วิชย ดิษฐระ, 2535, หน้า 22)

3. หลักสูตรบูรณาการ (Integration Curriculum) หลักสูตรแบบบูรณาการเป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยผู้ทำหลักสูตรได้คัดเลือกคัดตอนมาจากหลายสาขาวิชามาจัดเข้าเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ การจัดเนื้อหาบูรณาการเข้าด้วยกันเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและต่อการพัฒนาการของผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน จุดมุ่งหมายในการบูรณาการเนื้อหาวิชา ตลอดจนประสบการณ์เข้าด้วยกันเน้นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาสังคมเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นที่เนื้อหาวิชา หลักสูตรแบบบูรณาการได้พัฒนาขึ้นเนื่องจากการแก้ปัญหาผู้เรียนมักจะได้รับความรู้และประสบการณ์จากแต่ละสาขาวิชาเป็นส่วน ๆ เป็นตอน ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527, หน้า 30-31)

จากการศึกษาหลักสูตรแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกัน เช่น หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น หลักสูตรระดับสถานศึกษา หลักสูตรระดับห้องเรียน และหลักสูตรประเภทตามแนวคิดของนักการศึกษา เช่น หลักสูตรเนื้อหาวิชา หลักสูตรสัมพันธ์ หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรประสบการณ์ หลักสูตรสหสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้พิจารณาแนวคิดและนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับสถานศึกษา และจัดอยู่ในประเภทหลักสูตรเนื้อหาวิชา

ความหมายและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ไว้ดังนี้

ทาบ (Taba, 1961, p. 454 อ้างถึงใน พิสมัย ถิระแก้ว, ม.ป.ป., หน้า 25) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิม ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิด และความรู้สึคนักคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1994, p. 7) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่าเป็นการจัดทำหลักสูตรโดยปรับเปลี่ยนบางส่วนของหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้นและการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ทั้งหมดโดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่เลย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตร คือ ระบบโครงสร้างของการจัด โปรแกรมการเรียนการสอนการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ ตลอดจนการวัดและการประเมินผลการใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไข และการอบรมครู ผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและการบริการหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 31) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ความหมายใน 2 ลักษณะคือ

1. การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
2. การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 135) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการจัดแนวทางให้การศึกษาซึ่งเป็นการที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีหลายขั้นตอน

วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2541, หน้า 51) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะคือ เป็นการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น หรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

จะเห็นได้ว่าจากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้มีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ เป็นการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และการสร้างหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่เลย และนอกจากความหมายที่นักการศึกษาได้ให้ไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรแล้วยังมีแนวคิดพื้นฐานที่นักการศึกษาได้วางรากฐานในการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายท่านด้วยเช่นกัน ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรของ สงัด อุทรานันท์ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และ วิมลรัตน์ จตุรานนท์ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler, 1949) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 4 ข้อ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการศึกษา ที่จัดให้กับผู้เรียน
2. ประสบการณ์การศึกษา จัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการศึกษา

3. ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การศึกษา

4. ประเมินผล

ซึ่งเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา จะได้รับข้อมูล 3 แหล่ง คือ เนื้อหาวิชา จากผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลนักเรียน แล้วนำมาสร้างจุดประสงค์ (ชั่วคราว) นำมาวิเคราะห์ด้านปรัชญา ด้านการศึกษา ด้านสังคม เพื่อให้เกิดจุดประสงค์ใหม่ที่แท้จริง จึงเลือกประสบการณ์ทางการศึกษา และกำหนดเกณฑ์การประเมิน

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ฟอกซ์ (Fox, 1962, p. 204) ได้เสนอรูปแบบ การพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม

2. เลือกสิ่งที่เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความต้องการทางสังคม ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นแนวในการคัดเลือกเนื้อหาสาระของ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบของหลักสูตรและวิธีการที่เป็นประโยชน์ในการจัดโอกาส ในการเรียนรู้ของนักเรียนหรือการจัดทำหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 20) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตร ดังนี้คือ

1. เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย ขอบเขต การกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย เป็นสิ่งแรก

ของการพัฒนาหลักสูตร เป้าหมายควรครอบคลุมขอบเขตได้แก่ พัฒนาส่วนบุคคล มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะ การเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ความชำนาญเฉพาะด้าน การกำหนดเป้าหมาย ควรพิจารณาจากตัวแปร ภายนอก เช่น ทัศนคติและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ ข้อค้นพบจาก งานวิจัยต่าง ๆ และปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านข้อมูล

2. การออกแบบหลักสูตร เป็นการวางแผนการออกแบบหลักสูตร เลือกและจัดเนื้อหา สาระ เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เลือกรูปแบบหลักสูตร ที่เหมาะสมกับเป้าหมาย จุดประสงค์ ความต้องการของผู้เรียน ลักษณะทางสังคม ตลอดจนข้อกำหนดทางสังคม และปรัชญาการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร ขั้นตอนในการนำหลักสูตร ไปใช้โดยครูผู้สอนควรวางแผนและ จัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เลือกวิธีการสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. การประเมินหลักสูตร เลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จ ของหลักสูตรและตัดสินใจว่าจะใช้ต่อไป ปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิกหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962) ซึ่งมีแนวคิดคล้ายกับ ไทเลอร์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. วินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน
 2. กำหนดจุดประสงค์ กำหนดจุดประสงค์หลังจากวินิจฉัยความต้องการแล้ว
 3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่กำหนดแล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงวัย และความสามารถของผู้เรียน เนื้อหาต้องเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้
 4. จัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา ภูมิภาค ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
 5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร
 6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาและความต่อเนื่อง
 7. กำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีประเมิน ตัดสินใจเลือกการประเมิน ตามแนวทางของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดวิธีประเมินผลและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล
- การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ สจัด อุทรานันท์ (2532) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้
1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทางด้านประวัติ และปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติเนื้อหาวิชา
 2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิจัย
 3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้
 4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติจะต้องอาศัยกิจกรรมกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตรการเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร
 5. การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผลิตผลที่ได้จากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ หรือจุดมุ่งหมายของสังคม และผู้เรียนเพียงใด
 6. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือสภาพของสังคมมากขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ วิมลรัตน์ จุฑานนท์ (2541, หน้า 57 - 63) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 8 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การคัดเลือกเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายและกำหนดกระบวนการไว้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีรายละเอียดที่สอดคล้องคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความต้องการ ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมุ่งเน้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา เป็นรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้อย่างเหมาะสม เพราะมีขั้นตอนในการพัฒนา 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วินิจฉัยความต้องการ 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) คัดเลือกเนื้อหาสาระ 4) จัดเนื้อหาสาระ 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล

การประเมินหลักสูตร

รูปแบบของการประเมินหลักสูตร (จิตพิชญ์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 207) รูปแบบของการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้ รูปแบบที่เด่น ๆ คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุษซองค์ (Puissance Measure Technique) เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรรูปแบบหนึ่งที่วิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตรคือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุษซองค์ แล้วใช้สูตรปุษซองค์ ในการคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลจากการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ระดับใด

การประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบปุษซองค์ นี้ วอลเบสเซอร์ (Walbesser) ได้นำแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler) เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญในการสร้างหลักสูตรซึ่งมีทั้งหมด 3 ส่วนที่สัมพันธ์กัน คือ จุดประสงค์ ประสบการณ์การเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ หรือที่เรียกความสัมพันธ์นี้ว่า “ห่วงวงกลมของไทเลอร์” (Tyler Loop)

วอลเบสเซอร์ ได้นำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนมาวิเคราะห์โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปฏิกิริยาของค (The Puissance Analysis Matrix) นอกจากนี้วอลเบสเซอร์ยังนำหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของ กาเย่ (Gagne') ซึ่งได้แก่รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Types) และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ (Performance Classes) มาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ปฏิกิริยาของค

กาเย่ ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้มีทั้งหมด 8 ประเภท แต่ได้รับการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพียง 6 ประเภท ได้แก่ (1) ความรู้แบบลูกโซ่ (2) ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด (3) ความรู้แบบผสมผสาน (4) ความรู้แบบแนวคิด (5) ความรู้แบบหลักการ (6) ความรู้แบบแก้ปัญหา รูปแบบทั้ง 6 ประเภทนี้จะเป็นรูปแบบที่เรียงจากง่ายไปหายาก โดยประเภทที่ 1 คือความรู้แบบลูกโซ่จะง่ายที่สุด และความรู้แบบแก้ปัญหายากที่สุด และเป็นรูปแบบความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ในตารางวิเคราะห์ปฏิกิริยาของค จะเห็นว่ารูปแบบความรู้ทั้ง 6 ประเภทนี้มีการให้ค่าน้ำหนักสำหรับการพิจารณาประเมินหลักสูตรตามความยากง่ายโดยให้ค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ 1 แก่รูปแบบความรู้ที่ง่ายที่สุด คือรูปแบบลูกโซ่ และเรียงลำดับน้ำหนักมากขึ้นทีละ 1 แก่รูปแบบความรู้ที่ยากขึ้นตามลำดับ รายละเอียดของรูปแบบความรู้ทั้ง 6 ประเภท ซึ่งมีความต่อเนื่องกันได้เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ดังนี้

1. ความรู้แบบลูกโซ่ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องและระดับความยากสูงขึ้นตามลำดับ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1)
2. ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน มาอธิบายความเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของความรู้ในแต่ละขั้นตอนด้วยคำพูดได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2)
3. ความรู้แบบผสมผสาน เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้ต่างๆ ที่เคยเรียนมา (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3)
4. ความรู้แบบแนวคิด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แบบผสมผสานมาทำให้เกิดแนวคิด หรือสามารถชี้ประเด็นหรือระบุสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4)
5. ความรู้แบบหลักการ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนผสมผสานแนวคิดหลายๆ แนวเข้าด้วยกัน จนทำให้เกิดเป็นหลักการใหม่ๆ ได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5)
6. ความรู้แบบแก้ปัญหา เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้มาแก้ปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 6)

สำหรับประเภทของพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้นั้น กาย๋ได้กำหนดไว้เป็น 9 ชนิด ซึ่งเรียงลำดับจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหายาก ดังนี้ (1) การบอกชื่อ หรือชี้ (2) การเลือก (3) การบอกเกณฑ์ (4) การจัดลำดับ (5) การสาธิต (6) การสร้าง (7) การอธิบายหรือบรรยาย (8) การจำแนก (9) การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ พฤติกรรมการเรียนรู้ 9 ประเภทนี้มีการให้น้ำหนักตามความยากง่ายซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน ดังนี้

1. การบอกชื่อ หรือชี้ (Name) เพื่อแสดงถึงความสามารถที่จำสิ่งที่เรียนได้ เช่น การเรียกชื่อสิ่งของได้ ครูชี้แล้วบอกชื่อเด็กได้
2. การเลือกหรือการบอกลักษณะ (Identify) บอกลักษณะสิ่งของ เช่น บอกลักษณะของแมลงได้
3. การบอกกฎเกณฑ์ (State a Rule) บอกกฎเกณฑ์ที่ท่องไว้ได้ เช่น การท่องสูตรคูณ บอกหลักการ (Principle) หักของแสง

ระดับที่ 2 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าพฤติกรรมในระดับที่ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชนิด และแต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักปานกลางคือ มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน ดังนี้

1. การจัดลำดับ (Order) เรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น การเรียงลำดับตัวเลข
2. การสาธิต (Demonstration) แสดงวิธีการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน เช่น สาธิตการพรวนดิน

ระดับที่ 3 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าทุกระดับ ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน ดังนี้

1. การสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา (Construction) สามารถสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น การสร้างรูปแบบ (Model) การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การอธิบายหรือบรรยาย (Describe) สามารถอธิบายหรือบรรยายสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามกำหนด เช่น บรรยายการปฐมพยาบาลเมื่อถูกสารเคมี
3. การจำแนกหรือแยกแยะ (Distinguish) สามารถจำแนกหรือแยกแยะประเภทของสิ่งของได้ เช่น จันทรูปราคา สุริยุปราคา
4. การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ (Apply a Rule) การเรียนรู้กฎเกณฑ์แล้วนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$

ความหลักการเรียนรู้ของกาเย่ ความรู้หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากหรืออยู่ในอันดับสูง ๆ มากเท่าใด ก็จะเป็นความรู้หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น หลักสูตรใดที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้และแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นสูง ๆ ได้ หลักสูตรนั้นนับว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพดี ตารางวิเคราะห์ปุษของค์มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุษของค์ (Puisseance Measure)

พฤติกรรมการเรียนรู้	รูปแบบของความรู้					
	แบบลูกโซ่	แบบ	แบบ	แบบ	แบบ	แบบ
	(น.น. = 1)	เชื่อมโยง (น.น. = 2)	ผสมผสาน (น.น. = 3)	แนวคิด (น.น. = 4)	หลักการ (น.น. = 5)	แก้ปัญหา (น.น. = 6)
บอกชื่อ (น.น. = 1)						
เลือก (น.น. = 1)						
บอกกฎเกณฑ์ (น.น. = 1)						
จัดลำดับ (น.น. = 2)						
สาธิต (น.น. = 2)						
สร้าง (น.น. = 3)						
อธิบาย (น.น. = 3)						
จำแนก (น.น. = 3)						
ประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ (น.น. = 3)						

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบปูของค์

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์ดูว่าในแต่ละข้อองค์ประกอบ เป็นความรู้ในลักษณะใด และพฤติกรรมการเรียนรู้นั้นอยู่ในลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่วิเคราะห์ แล้วใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปูของค์

ขั้นที่ 3 คำนวณน้ำหนักคะแนนแต่ละช่องตามตารางวิเคราะห์ใช้สูตรดังนี้

$$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \text{น้ำหนักของรูปแบบความรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$$

ขั้นที่ 4 หลังจากได้คะแนนแต่ละช่องแล้ว ขั้นต่อไปคือใช้สูตรของปูของค์เพื่อ คำนวณหาคุณภาพของหลักสูตร (The Puissance Measure ใช้ตัวอักษรย่อว่า P.M. แทนคำว่า คุณภาพของหลักสูตร)

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักของทุกช่องในตารางปูของค์}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปล โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1 - 3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำ หรือควรแก้ไข

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4 - 9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลาง หรือใช้ได้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10 - 18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูง หรือดีมาก

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรของปูของค์มาใช้ในการ ประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ โดยประเมินในองค์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญ ของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยใช้ ตารางปูของค์ และสูตรปูของค์มาคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลการคำนวณก็นำมาเทียบกับ เกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

หลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือประสบการณ์ ที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิตเศรษฐกิจ อาชีพ และสังคม อย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพ และสังคมได้ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2536, หน้า 7)

นิคม ชมภูหลง (2545, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับปรุง ขยาย หรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา สาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยยึดหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่น จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิตเศรษฐกิจ อาชีพ และสังคม ต้องเป็นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นได้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตร ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ในการนำหลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บทมาขยาย ปรับให้สอดคล้องเพื่อนำไปใช้ในท้องถิ่น ดังนี้คือ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 149 – 153) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า สามารถดำเนินการได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับเขตการศึกษา ไปจนถึงระดับห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในระดับใด หากจะเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
3. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น
4. การประมวลและพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
5. การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร
6. การขออนุมัติใช้หลักสูตร
7. การนิเทศติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาแล้ว เป็นการสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับหลักสูตรแกนกลาง และการสร้างหลักสูตรย่อย ซึ่งไม่แตกต่างกันในหลักการ

ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดโอกาสให้ดำเนินการได้ 5 ลักษณะดังนี้ (จิตพิสัย เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 114 - 121)

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมต้องศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บทซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เนื้อหา

ส่วนที่ 2 กิจกรรม

ส่วนที่ 3 จุดประสงค์

2. ปรับรายละเอียดเนื้อหา การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

2.1 ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร

2.2 กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะเพิ่มหรือปรับ สำหรับนำมาให้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ โดยเป็นไปตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์

2.3 นำเอารายละเอียดที่ได้ในข้อ 2.2 ไปปรับเข้าในโครงสร้างของขอบข่ายเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/ รายวิชาที่สอน แล้วนำไปจัดทำเป็นแผนการสอนต่อไป

2.4 พิจารณาปรับแนวการจัดการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรับเพิ่มเติม หรือลดนั้น

3. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบาย หรือ ทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตร

4. ปรับปรุงและ/ หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

4.1 วิเคราะห์หลักสูตร

4.2 สืบหาสื่อเอกสาร หรือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้อง

4.3 วิเคราะห์สื่อเอกสารหรือหนังสือที่สำรวจได้ เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด โดยยึดหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

4.3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา

4.3.2 เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับเวลาเรียน

4.3.3 เรียงลำดับเนื้อหาดีไม่สับสน อธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย

4.3.4 ใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมตามหลักภาษา

4.3.5 มีคำถามหรือกิจกรรมเสนอแนะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิจัย

ฝึกปฏิบัติ และส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ขั้นตอนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ มีดังนี้

5.1 ขั้นเตรียมการ

5.2 ขั้นวางแผน

5.3 ขั้นยกร่างต้นฉบับสื่อการเรียนการสอน และปรับปรุง

5.4 ขั้นทดลองใช้ต้นฉบับกับกลุ่มตัวแทนผู้เรียน

5.5 ขั้นจัดทำต้นฉบับสมบูรณ์

สรุปได้ว่าลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ผู้วิจัยได้นำมาเป็น กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ระบายของ ในกลุ่มสาระวิชาชีพเฉพาะ นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

ลักษณะหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่ดี

ศศิธร เผลิมรอด (2540, หน้า 2) ได้กล่าวถึงหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียน จัดทำขึ้นเพื่อให้ นักเรียน ได้เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่น ควร มีลักษณะของเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ จำเป็น 5 ประการ คือ

1. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมจริงของท้องถิ่น
2. เป็นสภาพปัญหาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชากรในท้องถิ่น
3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่น

ให้ดีขึ้น

4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่น และมีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น

5. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการ ได้รับการ พัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

จะเห็นว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจนได้หลักสูตรท้องถิ่นที่ดีมีคุณภาพจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน ที่สอดคล้องสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมจริงของท้องถิ่นเป็นการสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชากรในท้องถิ่น และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า จะเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักในถิ่นฐานของตน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นต่อไป

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์

คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ม.ป.ป., หน้า 1 - 7) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ไว้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพื่อสร้างประชากรที่มีคุณภาพ โดยรัฐกำหนดแนวทางจัดการศึกษาให้เหมาะสมภาคแก่บุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี และได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และเพื่อการศึกษาต่อ ทั้งนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาชุมชนสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้มาจาก 2 กลุ่มคำ คือ สาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งคุณลักษณะหรือความนิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

มาตรฐานการเรียนรู้ คือ ข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของแต่ละกลุ่มวิชาเพื่อเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะคือ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

การกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

การกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สถานศึกษากำหนดเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะ ซึ่งหมายถึง กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มวิชาเลือกเสรี

การจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

1. การจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ แกนร่วมหรือสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

1.1 โครงสร้างกลุ่มสาระการเรียนรู้ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ยึดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพพื้นฐานทางการศึกษาได้มาตรฐานใกล้เคียงกับสถานศึกษาทั่วไป

1.2 การกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระเพื่อจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่ม วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา ด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และช่างศิลป์ จึงกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระเพื่อจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.2.1 ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) จัดรายละเอียดของเนื้อหาสาระ 8 กลุ่ม 50%

1.2.2 ช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.) จัดรายละเอียดของเนื้อหาสาระ 8 กลุ่ม 30%

ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมของผู้เรียนที่มีความสามารถ ความถนัด และความสนใจทางด้านวิชาชีพ

2. การจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะ วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์ ได้กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระเพื่อจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) จัดเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาชีพ 40% และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 10%

2.2 ช่วงชั้นที่ 4 (ปวช.) จัดเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาชีพ 60% และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 10%

การจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในสถานศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์ สามารถจัดทำได้ตามศักยภาพโดยปรับให้มีความยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น และชุมชน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ และจุดมุ่งหมาย โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 2 ช่วงชั้น คือ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ระดับ
ช่วงชั้นที่ 3

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และวิทยาลัยช่างศิลป์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค ได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
ที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ นำมาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค ที่ระบุ
ถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น
การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค ของสาระการเรียนรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และ
วิทยาลัยช่างศิลป์ กำหนดได้ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับรายวิชาที่จัดการเรียนการสอน

สาระการเรียนรู้รายปี/ รายภาค

การจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี/ รายภาค ได้จากการวิเคราะห์ ผลการเรียนรู้รายปี/
รายภาค ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มและสาระมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
สาระการเรียนรู้คือ องค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการเรียนรู้ที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อ โดยปกติ
จะเรียงลำดับจากองค์ความรู้พื้นฐาน หรือความรู้ที่ง่ายไปหายาก หรือเรียงลำดับการเกิดก่อนหลัง
โดยจัดสาระให้มีความต่อเนื่องเพื่อการสะสมความรู้ และเพียงพอสำหรับการศึกษาในระดับ
การศึกษาที่สูงขึ้น

คำอธิบายรายวิชา

การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำโดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค
สาระการเรียนรู้รายปี/ รายภาค รวมทั้งเวลา และจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้มาเขียนเป็นคำอธิบาย
รายวิชา ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้และ
สาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

หน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ คือสาระการเรียนรู้รายปี/ รายภาค ที่กำหนดไว้แล้วและนำมาจัดทำเป็น
หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าผู้เรียนได้
เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์นั้น เป็นหลักสูตรที่ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ และ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะ ซึ่งหมายถึง กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มวิชาเลือกเสรี

หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะปฏิบัติ เอกนาฏศิลป์ละคร ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ม.ป.ป., หน้า 1 - 7) ได้กล่าวถึงการจัดทำสาระการเรียนรู้วิชาชีพ และวิชาเลือกไว้ดังนี้

การจัดทำสาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้วิชาชีพ และวิชาเลือกเสรี

เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ซึ่งจัดให้มีในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1- ม.3) มุ่งให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง สำหรับช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 – ม.6, ปวช.) มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองเรื่องต่าง ๆ ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือเพื่อการประกอบอาชีพ

สาระการเรียนรู้วิชาเลือกเสรี เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม หรือสาระการเรียนรู้วิชาชีพ หรืออื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน/ ชุมชน

สำหรับสาระการเรียนรู้วิชาชีพนี้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ มีแนวการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกันไปตามธรรมชาติวิชา โดยเฉพาะวิทยาลัยนาฏศิลป์ จะมีการจัดสาระการเรียนรู้วิชาชีพ หรือวิชาชีพเฉพาะที่มีขอบข่ายและคุณลักษณะพิเศษกว่าการจัดสาระการเรียนรู้ของวิทยาลัยช่างศิลป์ ดังนี้

การจัดสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะของวิทยาลัยนาฏศิลป์

สาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะ มี 4 ภาค 18 สาขาวิชา ดังนี้

1. ภาคนาฏศิลป์ไทย มี 2 สาขาวิชา

1.1 โขน

1.2 ละคร

2. ภาคดุริยางค์ไทย มี 3 สาขาวิชา

2.1 ปี่พาทย์

2.2 เครื่องสายไทย

2.3 คีตศิลป์ไทย

3. ภาคศิลปสากล มี 3 สาขาวิชา

3.1 ดนตรีสากล

3.2 คีตศิลป์สากล

3.3 นาฏศิลป์สากล

4. ภาคดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน มี 10 สาขาวิชา

4.1 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

4.2 ดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน

4.3 ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

4.4 การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ

4.5 หมอลำ

4.6 เพลงโคราช

4.7 การละเล่นและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

4.8 ลิเก

4.9 โนรา

4.10 หนังตะลุง

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะปฏิบัติเอกนาฏศิลป์ละคร ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

มาตรฐานด้านความรู้

1. มาตรฐานที่ 1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกหัดเบื้องต้น
2. มาตรฐานที่ 2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะนาฏศิลป์
3. มาตรฐานที่ 3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติทักษะด้านนาฏศิลป์
4. มาตรฐานที่ 4 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทางด้านนาฏศิลป์
5. มาตรฐานที่ 5 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดการแสดงสอดคล้อง

กับบุคลิกภาพของผู้เรียน

มาตรฐานด้านทักษะ

1. มาตรฐานที่ 1 มีทักษะในการฝึกหัดเบื้องต้น
2. มาตรฐานที่ 2 มีทักษะในการปฏิบัติตามคำศัพท์เฉพาะนาฏศิลป์
3. มาตรฐานที่ 3 มีทักษะในการปฏิบัติด้านนาฏศิลป์ตามหลักและวิธีการ
4. มาตรฐานที่ 4 มีทักษะในการจัดการแสดงนาฏศิลป์สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน
5. มาตรฐานที่ 5 มีทักษะในการสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะปฏิบัติ เอกนาฏศิลป์ละคร ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระเพื่อจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่ม วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา ด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และช่างศิลป์

บทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในภาคตะวันออก เกิดขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) และจากการที่ประชาชนชาวจังหวัดจันทบุรี ซึ่งนำโดย นายบุญนาค สายสว่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีในขณะนั้น ได้มีความห่วงใยเยาวชนของจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออก ที่อาจหลงใหลไปกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสังคมไทย และเป็นส่วนหนึ่งในการทำลายเอกลักษณ์ ความมั่นคงของชาติ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ได้ร่วมแรงร่วมใจจัดหาที่ดินที่เหมาะสมสำหรับจัดตั้งสถานศึกษาเฉพาะทาง เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ของไทยแก่ลูกบุตร กุลธิดาของชาวจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยและของชาวจังหวัดจันทบุรี โดยใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ทุ่งพลงเหนือ” เนื้อที่ 50 ไร่ ใช้เป็นที่ตั้งของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีในปัจจุบัน

วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2526 โดยสังกัดกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ และเปิดสอนตั้งแต่ชั้นประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น ถึงชั้นประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง

ปี พ.ศ. 2545 สำนักนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งที่ 306/ 2545 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2545 เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการครูซึ่งสังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ไปดำรงตำแหน่งในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง และ

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จึงได้มาอยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มาจนถึงปัจจุบัน วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี (2546, หน้า 11) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ดนตรี และวิชาการ อนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี

พันธกิจ จัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเน้น นาฏศิลป์ ดนตรีทั้งไทยและสากล ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ในชุมชนเขตภาคตะวันออก ของประเทศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ และใช้ในการบูรณาการในการดำรงชีวิต

จากการที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีได้ถูกจัดตั้งขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) รวมถึงความต้องการของประชาชนในภาคตะวันออกที่เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ต้องการให้มีสถานศึกษาเฉพาะทางที่จัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ด้วยวิสัยทัศน์ และพันธกิจ จึงเห็นได้ว่าวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี รวมถึงการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ และส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์

วิธีสอนนาฏศิลป์

การสอนนาฏศิลป์ (ประทีน พวงสำลี, 2514, หน้า 60 - 81) แบ่งออกเป็น

- 1) ความมุ่งหมาย 2) ข้อปฏิบัติ 3) เวลาเรียน 4) การจัดชั้น 5) อุปกรณ์การสอน 6) การวัดผล 7) วิธีสอน

1. ความมุ่งหมาย ในการเรียนวิชานาฏศิลป์นี้กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปก็เพื่อ

1.1 ให้ผู้ศึกษามีความรู้และความเข้าใจในศิลปะยิ่งขึ้น

1.2 เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งสิทธิการแห่งความเป็นเจ้าของในสมบัติอันมีค่าของตน และเตือนให้มนุษย์รู้ถึงคุณค่าของศิลปะของตนเอง

1.3 เพื่อฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้ความชำนาญ มีความแตกฉาน สามารถปรับปรุง ส่งเสริมให้ศิลปินก้าวหน้าขึ้นสู่ระดับควรแก่การนิยมนกย่อง

1.4 เพื่อดำรงและส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่และเจริญก้าวหน้า

1.5 เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน

2. ข้อปฏิบัติของผู้สอน ในการสอนนาฏศิลป์ครูทุกคนควรมีหลักการที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้สอนและผู้เรียนให้สัมพันธ์กันเป็นอันดี ครูผู้ยึดหลักปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง จะเป็นการช่วยให้วิธีสอนของตนได้ผลดีขึ้นกว่าปกติ ตามลำดับสถานการณ์ และการเลื่อมล้ำของผู้เรียน ครูที่ดีจะมีแต่วิธีสอนคืออย่างเดียวไม่ได้ ฉะนั้นควรยึดหลักปฏิบัติคนไว้ดังนี้

2.1 สอนด้วยความเชื่อมั่น

2.2 ฝึกฝนและปรับปรุงตนเองให้อยู่ในขั้นมาตรฐานควรแก่การเชื่อถือ

2.3 มีความตั้งใจจริงในการถ่ายทอดวิชา

2.3.1 ไม่ปิดบังอำพราง

2.3.2 สอนอย่างไม่ปล่อยปละละเลย

2.4 ให้ความสนใจนักเรียนเท่า ๆ กัน

2.5 การรำนาน้ำ ครูควรระวังท่าราชของคนที่หึ่งคางถูกแบบแผนอยู่เสมอ

2.6 รู้จักใช้วาจา ดี - ชม ให้กำลังใจผู้เรียน

2.7 พยายามให้การเรียนนาฏศิลป์เป็นการเรียนด้วยความสนุกสนาน

3. เวลาเรียน นาฏศิลป์ที่ถูกต้องได้ผลจริงควรมีเวลาปฏิบัติทุก ๆ วัน แต่ถ้าเรียนเพียงอดิเรกเวลาเรียนควรกำหนดความเหมาะสม ดังนี้

3.1 อย่างน้อยต้องอาทิตย์ละครั้ง

3.2 ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 2 ชั่วโมง ถ้าเป็นเด็กเล็กอายุ 4 - 10 ปี ไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง

3.3 การสอนนาฏศิลป์ต้องมีระยะพักอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงต่อ 1 ครั้ง

4. การจัดชั้นเรียน

4.1 แบ่งชั้น ถ้าสามารถแบ่งเป็นพระชั้นหนึ่ง นางชั้นหนึ่ง ได้ก็ดี ทั้งนี้เพื่อตัดปัญหาว่าเด็กที่ร่ำทำพระจะติดทำนางไป หรือเด็กที่ร่ำทำนางจะติดทำพระไป เพราะเวลารำหั้นซ้ายหันขวาจะต้องมองเห็นกันอยู่ โดยเฉพาะชั้นที่มีครูคนเดียวถ้าต้องสอนทั้งพระทั้งนางจะทำให้สับสนมาก เพราะครูคนเดียวต้องร่ำทำพระบ้างทำนางบ้างสลับกันไป เวลารำนำหน้านักเรียนทั้งพระทั้งนางต้องดูครูแต่ครูคนเดียวจะทำท่าพระทำนางในเวลาเดียวกันไม่ได้ ฉะนั้นทางที่ดีควรแยกพระห้องหนึ่ง นางห้องหนึ่ง หรือถ้าห้องมีครูสอนสองคนก็แยกเป็นครูพระคนหนึ่ง ครูนางคนหนึ่งก็พอทำได้

4.2 การจัดแถว ระหว่างช่องแถว พยายามจัดแถวตามส่วนกว้างของห้อง คือยึดเอาด้านกว้างที่สุดของห้องเป็นหน้าชั้น จะได้จำนวนนักเรียนที่ยืนเรียงหน้ากระดานได้มาก เพื่อจะได้ลดจำนวนแถวให้น้อยลง การทำเช่นนี้ก็เพื่อให้นักเรียนได้อยู่ใกล้ครู และสามารถมองเห็น

ทำร่าของครูได้ทั่วถึงกัน การจัดช่องแถว นักเรียนที่ยืนเรียงหน้ากระดานควรห่างกันอย่างน้อยประมาณ 1 เมตรและระยะแถวหน้ากับแถวหลังก็ควรประมาณ 1 เมตรเช่นเดียวกัน ถ้ายืนชิดกันมากกว่านี้จะทำให้ร่าไม่สะดวกเพราะเกี่ยวกับการยกแขน กางแขน ระยะแถวที่ยืนนี้มีส่วนสำคัญแก่การร่าเหมือนกัน ถ้าแถวชิดกันเกินไปนักเรียนยกแขนขาไม่สะดวกต่างคนต่างต้องหลบกัน จะทำให้ระดับวงหรือการก้าวเท้ากันเหลื่อมเสีย

4.3 ขนาดห้อง กับจำนวนนักเรียน ขนาดห้องต้องกว้างยาวพอเพียงกับการเคลื่อนไหว ร่ายร่า คือเมื่อจัดแถว จัดระยะตามระเบียบการจัดช่องแถวแล้วควรเหลือที่ว่างไว้ดังนี้

4.3.1 ด้านหน้าชั้น อย่างน้อย 3 เมตร

4.3.2 ด้านหลังชั้น อย่างน้อย 2 เมตร

4.3.3 ด้านข้างสองข้าง อย่างน้อย 2 เมตร

4.4 แบ่งแยกพวกร่าดี และร่าไม่ดี ตามปกติควรให้เด็กร่าคืออยู่แถวหน้าเพื่อให้เด็กอื่นดูเป็นตัวอย่าง คือนอกจากครูแล้วเด็กต่อเด็กอาจเลียนแบบกันเอง จึงควรให้เด็กที่ร่าเป็นตัวอย่างดี ๆ เป็นแบบให้ ถ้าเด็กร่าไม่ดีอยู่ข้างหน้า เด็กอื่น ๆ ก็จะร่าไม่ดีตามไปด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะให้เด็กร่าดีได้อยู่หน้าเสมอไปในบางครั้งครูก็ต้องสลับเปลี่ยนแถวหลังร่าข้างหน้าบ้าง

5. อุปกรณ์การสอน ในการสอนนาฏศิลป์ควรมีอุปกรณ์ประกอบการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ดังนี้

5.1 ภาคทฤษฎี ใช้ภาพประกอบคำอธิบาย เช่น ภาพแสดงเครื่องแต่งตัวละคร ภาพการแสดงละครแต่ละชนิด การแสดงระบำร่าฟ้อนเป็นชุด ๆ การแสดงบนเวทีที่มีส่วนประกอบเวทีให้เห็นแสดงการแต่งตัวละครแต่ละชนิด โดยนำคนมาแต่งจริง ๆ เพื่อประกอบคำอธิบาย แสดงทำร่าให้ดู โดยจัดผู้แสดงมาร่าให้ดูเป็นชุด เพื่อประกอบคำอธิบาย

5.2 ภาคปฏิบัติ เครื่องใช้ในการปฏิบัติมีดังนี้

5.2.1 ห้องเรียน มีส่วนกว้าง ส่วนยาวตามความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน

5.2.2 ห้องที่ใช้ร่า ถ้าสามารถทำเป็นกระโจมรอบด้านได้ยิ่งดี เพื่อให้ให้นักเรียนได้แลเห็นทำร่าของตนเองในกระจก

5.2.3 เครื่องบันทึกเสียงหรือเครื่องเล่นจานเสียง ใช้เปิดเพลงขณะทำการสอน

5.2.4 เครื่องให้จังหวะ อาจเป็นฉิ่ง ไม้เคาะจังหวะ หรือดรัมม็อยให้จังหวะ

5.2.5 บนฝาผนังรอบ ๆ ห้องเรียน ควรมีภาพทำร่าต่าง ๆ อาจเริ่มตั้งแต่การฝึกทำร่าเบื้องต้น จนถึงภาพการแสดงเป็นชุด ๆ

5.2.6 ผ้าโจงกระเบนสำหรับผู้ร่า

6. การวัดผล การสอนนาฏศิลป์ที่ดีควรมีการทดสอบความรู้บ้าง โดยเฉพาะการเรียน นาฏศิลป์นี้ต้องอาศัยความจำ ความสนใจ ความโน้มเอียงของจิตใจ ความมุ่งหมายของการวัดผลนี้ มีส่วนสัมพันธ์กับประโยชน์ที่จะได้รับหลายข้อด้วยกันดังนี้

6.1 การวัดผลเพื่อมุ่งหมายให้ครูได้ทราบผลการสอนของตนเอง

6.2 เพื่อเป็นการเร้าให้นักเรียนตื่นตัวกระฉับกระเฉงขึ้น

6.3 เพื่อเป็นการทบทวนความจำให้นักเรียน

6.4 เพื่อให้นักเรียนได้ภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเอง และรู้ข้อบกพร่อง

บางประการ และพยายามปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นตามลำดับ

6.5 เพื่อให้ครูได้แลเห็นความสามารถของเด็กต่าง ๆ ขึ้นกัน เช่นพวกรำดี รำปานกลาง และพวกที่ยังใช้ไม่ได้ เป็นโอกาสให้ครูได้คัดเลือกเด็กเพื่อประโยชน์ในการจัดการแสดงอีกด้วย การทดสอบความรู้ควรกระทำดังนี้

6.5.1 สอบจำกัดจำนวนตามลำดับขั้น

ขั้นที่ 1 ให้รำทีละแถว สุดแต่จำนวนนักเรียนจะมากน้อยแค่ไหน เช่น นักเรียน 20 คน แบ่งเป็นแถวละ 4 - 5 คน การให้รำทีละแถวเช่นนี้ ก็เพื่อให้เด็กมีเพื่อนรำค่อย ๆ ขจัด ความประหม่าหรือความขลาดไปทีละน้อย ๆ

ขั้นที่ 2 อาจลดจำนวนลงถึงทีละ 1 คู่

ขั้นที่ 3 สอบไล่เดี่ยว การสอบทุกครั้งต้องบอกให้นักเรียนรู้ตัวล่วงหน้า และซักซ้อม ทบทวนให้หลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะเห็นว่าพอทำได้จึงลงมือสอบ

6.5.2 แบ่งบทเรียนออกให้สอบทีละตอน การสอบครั้งแรก ๆ ไม่ควรสอบ ทีเดียวจบ ครูอาจแบ่งสอบทีละน้อยเพื่อให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกฝน จดจำทีละน้อย ๆ เช่นรำแม่บท ครูแบ่งออกเป็น 3 ตอน สอบตอนที่หนึ่งตั้งแต่ เทพพนม ถึง อำไพ (รวมสองคำกลอน) ก่อนสอบ ครูทบทวนให้แม่นยำ คือ ทวนให้ครวนี้ ครวหน้าสอบ เมื่อสอบสองคำกลอนแรกได้ผลแล้ว จึงทบทวนให้อีกสองคำกลอน แล้วจึงสอบต่อไป แต่ถ้าการสอบสองคำกลอนแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ นักเรียนยังจำไม่ได้ก็ต้องย้อนมาทบทวนให้ใหม่ แล้วสอบซ้ำดูให้แน่ใจว่า เด็กพอจำได้ เป็นส่วนมากแล้วจึงค่อยทดสอบใหม่

6.5.3 สอบครั้งใหญ่ คือ สอบบทเรียนทั้งหมดที่เรียนมา เช่น แม่บททั้งหมด ไม่ขอแยกสอบทีละน้อย หรือถ้าเรียนหลาย ๆ บท เช่น แม่บท สีนวล วรเชษฐ์ ก็อาจแบ่งสอบ อย่างละนิคอย่างละหน่อย หรือมีการจับฉลาก สุดแต่จะจับได้บทไหน ตอนไหน

6.5.4 จำนวนนักเรียนที่สอบ ในการสอบครั้งใหญ่นี้ ควรจำกัดจำนวนอย่างมาก เพียง 1 คู่ คือพระ 1 นาง 1 (นอกจากทำรำที่ต้องรำเป็นหมู่) ก็เป็นการสอบหมู่ อาจต้องใช้ครู หลายคนช่วยกันดู เพื่อสะดวกต่อการให้คะแนน การสอนเดี่ยวหรือสอบทีละคู่นี้ก็เพื่อ

6.5.4.1 ผู้สอบหมดโอกาสสุกกันหรือเลียนแบบกัน

6.5.4.2 ผู้สอบได้ใช้ความสามารถของตนเองจริง

6.5.4.3 ครูได้ใช้ความสังเกตถี่ถ้วน เพราะถ้าสอบกันหลาย ๆ คน ครูดูไม่ทั่วถึง
การให้คะแนนก็อาจผิดพลาด

6.5.5 หลักเกณฑ์การให้คะแนน

6.5.5.1 แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ส่วนคือ

6.5.5.1.1 คะแนนความจำ สามารถจำทำได้โดยตลอดหรือไม่

6.5.5.1.2 คะแนนท่วงที ผู้สอบทำได้สวยงามแค่ไหน

6.5.5.1.3 คะแนนจังหวะ มีความแม่นยำในเรื่องจังหวะเพียงไร

6.5.5.2 คะแนนข้อ ก. ข. ค. ง. จะแบ่งออกเป็นข้อละเท่าไร สุดแต่
ความต้องการว่าครูจะยึดข้อไหนสำคัญมากน้อยต่างกัน ถ้าครูมุ่งทดสอบความจำก็อาจให้คะแนน
ข้อความจำมากหน่อย

6.5.5.3 ก่อนสอบกรรมการควรได้ปรึกษากันเสียก่อนว่าจะวาง
หลักเกณฑ์การให้คะแนนอย่างไร สำหรับข้อนี้หมายถึงมาตรฐานการร่ำของนักเรียนว่ารำฝีมือ
ขนาดไหนควรให้คะแนนเท่าไร

7. วิธีสอน การที่ดำเนินการสอนที่จะให้ได้ผลดี อาจแยกออกโดยละเอียดดังนี้

7.1 สอนจากง่ายไปหายาก

7.2 สอนตามความสามารถของบุคคล

7.3 สับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงท่ายากให้ง่ายเข้า โดยไม่ทำลายแบบแผนเดิม
ให้เสียไป

7.4 การสอนแต่ละท่าต้องอธิบายแนะนำให้ละเอียด

7.5 ระหว่างปฏิบัติท่ารำ ครูต้องคอยเตือนลีลาต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องเสมอ

7.6 สังเกตส่วนเสียของผู้เรียน

7.7 การใช้ศัพท์นาฏศิลป์

7.8 หัดให้นักเรียนร้องเพลงประกอบท่ารำไปด้วย

7.9 ท่ารำที่ยึดเป็นแบบแผนควรวางให้มั่นคง

7.10 เปรียบเทียบท่ารำ

7.11 วิธีรำนานำให้นักเรียน

7.12 ต้องเข้มงวดในเรื่องแถว

7.13 สอนโดยแยกท่ารำให้เข้าใจทีละอย่าง

7.14 การใช้เพลงประกอบการสอน

7.15 ครูบอกทำล่วงหน้าให้นักเรียน

ลักษณะของครูสอนนาฏศิลป์ที่ดี

1. พยายามรักษาทรวดทรง เพื่อส่งเสริมบุคลิกลักษณะ
2. ระวังลีลาการรำและปรับปรุงให้งดงามอยู่เสมอ เพื่อให้ศิษย์เกิดความเลื่อมใส

และเชื่อมั่นในตัวครู

3. มีความแม่นยำในท่ารำ
4. ฝึกฝนและฝึกหาความรู้ให้แตกแยกอยู่เสมอ
5. มีความละเอียดถี่ถ้วนในการสอน
6. ตาไวเป็นพิเศษสามารถมองลูกศิษย์ได้อย่างทั่วถึง
7. รู้จักผ่อนอารมณ์
8. อดทนต่อความงี่ทึบของศิษย์

ข้อปฏิบัติของผู้เรียนนาฏศิลป์

1. ทำใจให้รักและนิยมในศิลปร้องรำทำเพลง
2. พยายามสนใจและตั้งใจจริง
3. ปลูกฝังความเชื่อมั่นในตัวครู ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม
4. มีสติแน่วแน่ขณะลงมือรำ
5. พยายามเลียนแบบโดยใกล้ชิด
6. หูตาไวเป็นพิเศษ
 - 6.1 หูต้องฟังเสียงครูอธิบายและแก้ไขสิ่งที่ผิด ตามเสียงบอกให้ทัน
 - 6.2 ตาจับอยู่ที่ครูตลอดเวลา
7. มีความอดทน
 - 7.1 ทนต่อความเมื่อยล้า
 - 7.2 ทนต่อความยากของบทเรียน
 - 7.3 ทนต่อความงี่ทึบของตัวเอง
 - 7.4 ทนต่อความงี่ทึบของตนเองไม่ท้อถอย
 - 7.5 ทนต่อการที่ต้องรำทำเดิมซ้ำนาน ๆ
8. หมั่นทบทวนท่ารำอยู่เสมอ
9. เคารพเทิดทูนครูนาฏศิลป์ตามประเพณี

อมรา กล้าเจริญ (ม.ป.ป., หน้า 56 - 89) ได้กล่าวถึงวิธีสอนว่า การสอนคือการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการจัดสถานการณ์เพื่อก่อประโยชน์ให้กับผู้เรียนในอันที่จะเข้าใจเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ครูที่สอนเก่ง ก็คือครูที่สามารถชักจูงให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินในบทเรียน ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะต้องอาศัยจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กในวัยต่าง ๆ การมีวินัย ความสนใจ ความตั้งใจ และแรงกระตุ้นเป็นหลักธรรมชาติของหลักสูตร ได้เน้นถึงการสอนที่สามารถทำให้เด็กรู้จักคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การส่งเสริมให้เด็กคิดเป็นนั้นจำเป็นต้องมีวิธีสอนที่เหมาะสม ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีในการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หากการสอนขาดวิธีสอนที่ดีย่อมมีผลกระทบต่อดำเนินการของหลักสูตรด้วย เพื่อให้การนำหลักสูตร ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถเลือกใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนแบบบรรยาย ซึ่งมีอยู่หลายวิธี เช่น

1. วิธีสอนโดยแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม
2. วิธีสอนแบบอภิปราย
3. วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา
4. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ
5. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
6. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
7. วิธีสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
8. วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม

วิธีสอนคนตรีนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ตามหัวข้อเรื่องควรจะเรียกว่า วิธีสอนนาฏศิลป์จะเหมาะสมกว่า หากได้พิจารณาในหลักสูตรประถมศึกษา จะเห็นว่าเน้นหนักไปในทางด้านนาฏศิลป์ แต่เนื่องจากดนตรีและนาฏศิลป์เป็นเรื่องที่แยกกันไม่ได้ ก่อนจะรำนักเรียนควรจรร้องเพลงได้ รู้จังหวะ เข้าใจในท่วงทำนองที่จะสอดให้ลีลาและอารมณ์ลงไปในกาฟ้อนรำได้ จึงขอเรียกชื่อรวมกันเพื่อจะได้ไม่เกิดความสับสนต่อการศึกษาและการนำไปใช้ อย่างไรก็ตามจะขอเน้นวิธีสอนทางนาฏศิลป์เป็นหลักใหญ่

เอกลักษณ์ของวิชานี้ เป็นวิชาทักษะ มีการฝึกฝนที่ถูกต้องแบบ ฝึกผู้เรียนให้ชินสัในการฝึกตนเองและรู้จักแก้ไขเมื่อมีการฝึกผิดวิธี ดังนั้นในการวางรากฐานของการสอนวิชานี้ไม่ใช่เป็นการง่ายนักครูผู้สอนจะต้องรู้จักพลิกแพลงเลือกวิธีสอนและใช้วิธีการเฉพาะตน ในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างความนิยม ความรักในวิชาการ และเกิดสุนทรียะกับตัวของผู้เรียน ฉะนั้นการเตรียมการสอนของครูควรจะมีขั้นตอนเป็นลำดับ

1. การเตรียมตัวครู
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตรในระดับชั้นที่สอน

- 1.2 ศึกษาแนวการสอนดนตรีและนาฏศิลป์
- 1.3 ศึกษาการแบ่งเนื้อหากิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์
- 1.4 ศึกษาสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นในการสอนดนตรีและนาฏศิลป์
- 1.5 ศึกษาหลักของการวัดผลและประเมินผล
2. การเตรียมบันทึกการสอนและใช้แผนการสอน
3. วิธีสอนในชั้นกิจกรรมการสอนรำ
 - 3.1 ขั้นกำหนดบทเรียน
 - 3.2 ขั้นศึกษาบทเพลง
 - 3.3 ขั้นสอนปฏิบัติรำ

ข้อควรคำนึงในชั้นวิธีสอนปฏิบัติ ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการสอนนาฏศิลป์ให้สัมฤทธิ์ผล ครูจะต้องมีความกระตือรือร้นเห็นใจนักเรียน มีความอดกลั้น และรู้จักอดทน เมื่อเห็นนักเรียนช้า ในบางครั้งจะพบว่า นักเรียนจะไม่มีสมาธิสำนึกในเรื่องของจังหวะเพลง ครูจะต้องมั่นใจว่านักเรียนต้องทำได้ รู้จังหวะได้ จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ทุกคนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงดนตรี และเข้าใจจังหวะซึ่งบางครั้งความเข้าใจและการรับรู้จะอยู่เพียงภายใน แต่เมื่อปฏิบัติจริง ๆ กลับเนื้อไม่สามารถเคลื่อนไหวได้รวดเร็วตามที่ใจต้องการ ซึ่งครูจะต้องให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสามารถทำได้ เช่น ให้เคลื่อนไหวเข้าจังหวะพร้อมกับครู หรือพร้อมกับนักเรียนอื่นที่รำหรือเคลื่อนไหวได้ดีและถูกต้องแล้ว โดยเริ่มช้า ๆ เร็วขึ้นถึงจังหวะที่ต้องการ ครูควรเข้าใจสนใจ ให้กำลังใจเป็นพิเศษ ในการสอนนักเรียนที่เรียนช้าตั้งแต่เริ่มเรียนเพื่อนนักเรียนจะได้ไม่หมดหวังในการเรียนศิลปะประเภทนี้

การฝึกหัดละครหลวง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรมศิลปากร, 2545, หน้า 37 - 39) การฝึกหัดโขนหลวง ละครหลวง มีวิธีฝึกหัดคล้ายคลึงกัน เว้นไว้แต่ว่าพวกตัวยักษ์กับตัวลิง จะมีวิธีฝึกหัดไปอีกแบบหนึ่ง ยักษ์ก็ตี ดิ่งก็ตี หรือตัวพระตัวนาง ล้วนแต่มีวิธีการฝึกหัดที่สลับซับซ้อนมากมายพอสมควร

การฝึกหัดละครหลวงในรัชกาลที่ 7 นั้น เมื่อได้รับเด็ก ๆ ผู้หญิงมาเรียบร้อยแล้ว ครูผู้ใหญ่จะเรียกเด็ก ๆ ผู้หญิงทั้งหมดมาเข้าแถว ทุกคนจะนุ่งผ้าโจงกระเบนสีแดง สวมเสื้อคอกระเช้าสีขาว ครูผู้ใหญ่จะเป็นผู้คัดเลือกเด็กแยกออกเป็นพวก ๆ คือ พระพวกหนึ่ง และนางพวกหนึ่ง โดยท่านให้พวกเด็ก ๆ ผู้หญิงยืนขึ้นแล้วตรวจดูทั้งร่างกาย คือตั้งแต่ใบหน้าลงมาจรดเท้า แล้วจึงจะเลือกแบ่งเป็น ตัวพระ และตัวนาง ตามหลักเกณฑ์ในวิชาการนาฏศิลป์

เมื่อครูผู้ใหญ่ได้จัดการคัดเลือกพวกตัวพระ และตัวนาง เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะส่งตัวพวกตัวพระ และนางไปฝึกหัดรำ เพลงช้า เพลงเร็ว เจ็ด เสมอ โดยการแยกออกเป็นพวก ๆ ทั้งหมด

พระ และนางคงให้อยู่ในความควบคุมดูแลของครูรองลงมา หรือถ้ามีละครรุ่นพี่ ๆ ที่มีฝีมือ ครูผู้ใหญ่ก็จะแบ่งให้ช่วยกันรับเอาไปฝึกหัดตามวิชาที่ครูผู้ใหญ่ได้กำหนดให้ คือให้หัดรำเพลงช้า เพลงเร็ว เชิด เสมอ และการฝึกหัดรำในขั้นตอนนี้จะใช้เวลาหัดอยู่ประมาณ 1 - 2 ปี เป็นอย่างน้อย การฝึกหัดนั้นจะต้องหัดรำกันทั้งวัน

มูลนิธิดรุณมูล ชมะคุปต์ (2548, หน้า 193 - 194) กล่าวถึงวิธีสอนนาฏศิลป์ว่า วิธีสอนนาฏศิลป์ในขณะที่รับราชการในกรมศิลปากรนั้น กล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่นำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับมา นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการ เช่น นำความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ทั้งการเรียนการสอน วิธีการถ่ายทอดตามจารีตแบบแผนละครหลวงมาใช้ในการวางหลักสูตร ได้แก่

1. วิธีการคัดเลือกผู้เรียนนาฏศิลป์

1.1 ความรู้เรื่อง โครงสร้าง สรีระของผู้ที่จะเข้ารับการฝึก

1.2 ความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

ด้วยเหตุผลที่ขณะเรียนผู้เรียนจะต้องมีความอดทนต่อความยากลำบาก ถ้าครูผู้สอนไม่สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้เรียนเกิดความมานะก็มิอาจเรียนได้สำเร็จ

2. ขั้นตอนการถ่ายทอด

2.1 การฝึกหัดให้รู้จักจังหวะ เช่น การตบเข้า

2.2 การฝึกหัดให้รู้จักการเคลื่อนไหวลำตัว คอ ใบหน้า เช่น การถองสะเอย

2.3 การฝึกหัดการทรงตัว การคัดอวัยวะต่าง ๆ เช่น การนั่ง ยืน กระดกเท้าแบบต่าง ๆ การเดินเส้า เพื่อให้มีกำลังขาแข็งแรง

2.4 การฝึกหัดตามลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก เช่น การฝึกหัดเพลงช้า เพลงเร็ว การฝึกหัดอิริยาบถ เดิน คลาน หมอบกราบ ถวายบังคม ฯ การฝึกหัดหน้าพาทย์จากเบื้องต้น ไปถึงหน้าพาทย์ขั้นสูง การฝึกหัดการตีบท รำประกอบบทกับเพลงต่าง ๆ การฝึกหัดกระบวนท่ารำขั้นสูง

2.5 ฝึกหัดและปฏิบัติการแสดง ทั้งระบำ รำ ละคร ในแบบต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงพื้นเมือง

กระบวนกรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 16 - 17) ได้อธิบายไว้ว่าการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วย สมอ ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตด้วยการจัดการให้ผู้เรียนขวนขวายหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนกรคิดสร้างแบบกรเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นกลุ่มสภาระการเรียนรู้ศิลปะ จึงเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นไปตามช่วงชั้นปี

ในการจัดการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความฉลาดทางสติปัญญา และ อารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้จริง เพิ่ม ภาระงานตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียน และแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการ

วิธีสอนนาฏศิลป์สรุปได้ว่าเป็นการสอนเพื่อฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้ความชำนาญ มีความแตกฉานในวิชานาฏศิลป์ และเพื่อดำรงและส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่และเจริญก้าวหน้าเป็นวิชาทักษะ มีการฝึกฝนที่ถูกแบบ ฝึกผู้เรียนให้มีนิสัยในการฝึกตนเองและรู้จักแก้ไขเมื่อมีการฝึกผิดวิธี ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความอดทนต่อความยากลำบากเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน

การวัดผลและประเมินผล

การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 17) หลักการของหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ และใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริงด้วยวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนศิลปะอย่างต่อเนื่อง

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

การวัดผล การสอนนาฏศิลป์ที่ดีควรมีการทดสอบความรู้บ้าง โดยเฉพาะการเรียนรู้นาฏศิลป์นี้ต้องอาศัยความจำ ความสนใจ ความโน้มเอียงของจิตใจ ความมุ่งหมายของการวัดผลนี้มีส่วนสัมพันธ์กับประโยชน์ที่จะได้รับหลายข้อด้วยกัน (ประทีน พวงสำลี, 2514, หน้า 60 - 81)

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ และผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมิน

การปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมินได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์
บันทึกจากผู้เกี่ยวข้องแบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมงาน
(Portfolio) (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2542, หน้า 53 - 58)

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินตามสภาพจริง

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ
การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
 2. เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ
 3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
 4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
 5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง
 6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้าน ทั้งที่โรงเรียน
บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้
ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
 8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น
การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
 9. ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกใน
การเรียนรู้ของผู้เรียน และผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข
 10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง
- การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้
สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด ประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ประเมินกระบวนการ
2. ประเมินผลผลิต
3. ประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิต

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินภาคปฏิบัติ

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดไว้อย่างชัดเจน
2. มีการกำหนดวิธีการทำงาน
3. มีการกำหนดความสำเร็จของงาน
4. มีคำสังควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน
5. มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน

6. มีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน

สิ่งที่ประเมิน จะประเมินสิ่งต่อไปนี้

1. การประเมินผลผลิต (Product) ผลผลิตในที่นี้หมายถึง งานที่เป็นผลจากการแสดง หรือการกระทำของผู้เรียน วิธีประเมินอาจทำได้หลายลักษณะ เช่น พิจารณาจากคุณภาพงาน รูปลักษณะ (Appearance) ของงาน และการตรวจสอบว่างานเป็นไปตามข้อกำหนดที่ตั้งไว้หรือไม่

2. กระบวนการประเมิน (Process) กระบวนการในที่นี้หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนใช้ ดำเนินการเพื่อให้ได้ผลผลิต หรืออาจจะเป็นงานส่วนหนึ่งซึ่งไม่ใช่ผลผลิต การประเมิน กระบวนการทำได้ค่อนข้างยาก เพราะธรรมชาติของการประเมินค่อนข้างยุ่งยาก และไม่เป็น ปรนัย การประเมินส่วนใหญ่จะใช้การสังเกตโดยมุ่งดูที่คุณภาพหรือประสิทธิภาพของกระบวนการ

กระบวนการประเมินภาคปฏิบัติ ในการประเมิน ครูผู้สอนอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการประเมิน

1. การสืบค้น (Inquiry) โดยการถามผู้เรียนตรง ๆ เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงาน ต่อสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของคน โดยอาจให้ผู้เรียนรายงานผล ด้วยการพูด หรือเขียน หรือตอบแบบตรวจสอบรายการ หรือบันทึกข้อดีข้อด้อยของคนใน การทำงาน

2. การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตผู้เรียนขณะที่เรียนและในกิจกรรม ต่าง ๆ รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานเดี่ยว และงานกลุ่ม ครูควร ใช้การสังเกตอย่างสม่ำเสมอโดยผู้เรียนไม่รู้ตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงภาพการปฏิบัติที่แท้จริง ของผู้เรียน

3. การวิเคราะห์ (Analysis) โดยการวิเคราะห์การปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคนขณะที่ ปฏิบัติงาน หรือเมื่อทำงานเสร็จแล้วเพื่อค้นหาวางานส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี และส่วนใดที่ ควรปรับปรุง

4. การทดสอบ (Testing) โดยการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อตัดสิน ความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด แบบทดสอบอาจใช้วัด ความสามารถในการเรียนรู้ระดับทักษะที่ได้จากการปฏิบัติ การบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียน การสอน หรือเจตคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

เทคนิคและวิธีการประเมิน (Assessment Techniques and Methods)

1. การประเมินรายบุคคล เป็นการพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียนรายบุคคลใน ห้องเรียนหรือในกลุ่ม อาจประเมินโดยอิงกลุ่ม (ใช้มาตรฐานของกลุ่มกับผู้เรียนทุกคน) อิงเกณฑ์

(ใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตัดสินผู้เรียนทุกคน) หรืออิงตนเอง (ใช้ความสามารถระดับเดิมของผู้เรียนเป็นมาตรฐานเพื่อตัดสินพัฒนาการหรือการปฏิบัติ) ก็ได้

2. การประเมินกลุ่ม (Group Assessment) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของผู้เรียนในสถานการณ์กลุ่ม และตัดสินความก้าวหน้าของพวกเขา ครูอาจให้คะแนนผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคลหรือใช้คะแนนรายบุคคลบวกกับคะแนนกลุ่ม

3. การประเมินตนเองและเพื่อน (Self - Peer Assessment) การประเมินตนเองและเพื่อนจะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการประเมินงานของตนและของเพื่อนร่วมห้อง ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมินด้วย

เครื่องมือวัดภาคปฏิบัติ ประเภทของเครื่องมือวัดภาคปฏิบัติแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การเขียน (Paper and Pencil Performance) เป็นการวัดการประยุกต์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน เช่น การเขียนแบบ การสร้างแผนที่ การแปลโจทย์ปัญหาเป็นรูปภาพ การแต่งกลอน การเขียน โครงงานวิทยาศาสตร์

2. การจำแนกและระบุกระบวนการปฏิบัติ (Identification Test) เป็นการระบุชื่อเครื่องมือ ชิ้นส่วน ขั้นตอนการทำงาน หรือจำแนกสิ่งที่ไม่เหมือนกัน

3. การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulated Performance) เป็นการสอบวัดโดยกำหนดสถานการณ์จริงมากที่สุดให้ผู้เรียนแก้ปัญหา หรือบอกขั้นตอน/ วิธีการทำงานเพื่อสร้างงานหรือเพื่อระบุ/ บรรเทาความเสียหาย

4. การกำหนดตัวอย่างงาน (Work Sample Test) เช่น งานแกะสลักสบู่ ครูให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่างงานแล้วทำตามแบบให้เหมือนหรือดีกว่า การประเมินอาจประเมินผลสำเร็จทั้งชิ้นหรือเพียงบางส่วนก็ได้

ข้อควรคำนึงในการสร้างแบบวัดภาคปฏิบัติ

1. รูปแบบการประเมิน (Mode of Assessment) เช่น จะใช้การประเมินแบบเขียนตอบ สังเกต บอกเป็นคำพูด ดูการเคลื่อนไหว หรือผสมผสานกัน

2. รูปแบบการตอบ (Mode of Response) เช่น จะให้ผู้เรียนตอบด้วยการเขียนตอบ แสดงให้ดู พูด หรือเคลื่อนไหว

3. วิธีตรวจให้คะแนน (Mode of Scoring) ต้องกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนอย่างชัดเจน

4. รูปแบบการให้ข้อทดสอบ (Mode of Administration) จะกำหนดสอบเป็นรายบุคคล สอบกลุ่มเล็ก (2 - 10 คน) หรือสอบกลุ่มใหญ่ (มากกว่า 10 คนขึ้นไป)

เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ประเมินภาคปฏิบัติของผู้เรียนเรียกว่า Rubric (Rubric) หมายถึงการสร้างเกณฑ์ขึ้นเพื่อพิจารณาลักษณะของสิ่งสำคัญ ได้แก่ เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Guide) ซึ่งจะต้องกำหนดมาตรวัด (Scale) และรายงานคุณลักษณะที่บรรยายถึงความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียนในแต่ละระดับ ข้อมูลจาก Rubric จะสะท้อนให้ครู ผู้ปกครอง และบุคคลอื่น ๆ ได้ทราบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้าง และทำอะไรได้มากน้อยเพียงใด

แนวทางการประเมินด้วยทางเลือกใหม่ แนวทางการประเมินด้วยทางเลือกใหม่ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2546, หน้า 15 - 28) การประเมินด้วยทางเลือกใหม่ หรือ การประเมินด้วยทางเลือกอีกทาง (Alternative Assessment) ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) และการประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งจะเน้นไปที่การประเมินสภาพจริง โดยผ่าน การประเมินการปฏิบัติ

การประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินจากข้อมูลที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน จะไม่ประเมินจากข้อมูลส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงอย่างเดียว และจะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือ การประเมินที่หลากหลายเช่นกัน ท้ายที่สุดของการประเมินเหล่านี้ สามารถทำการรวบรวมจัดเก็บ เป็นระบบระเบียบ คัดเลือกผลงานที่แสดงถึงการพัฒนาความก้าวหน้า พร้อมทั้งจะแสดงถึงศักยภาพ ความเป็นส่วนตัวของผู้เรียนได้อีกนั่นก็คือ “แฟ้มสะสมงาน” ส่วนคุณภาพของการประเมิน เมื่อมี ร่องรอยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากผลของการ ได้ลงมือทำการปฏิบัติจริงของผู้เรียน ดังนั้น ย่อมมี ความเที่ยงตรงของการประเมินสูง (Validity) ก็เพราะมีหลักฐานยืนยัน (Evidences) และไม่มี หลักฐานเดียวแต่เป็นหลักฐานที่หลากหลาย ซึ่งสามารถที่จะทำการยืนยันความเที่ยงตรงตาม สภาพปัจจุบันของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ส่วนความเชื่อมั่น (Reliability) นั้น ถ้าเป็นความเชื่อมั่น ที่จะแสดงตัวเลขให้ชัดเจนก็คือการหาความเชื่อมั่นของงาน โดยใช้ค่าดัชนีชี้วัด G. ด้วยทฤษฎี (G. Theory) เพราะการประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ของผู้เรียนเป็นเนื้อเดียวกัน และจุดประสงค์หลักของการประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินที่ มุ่งเน้นการพัฒนาการของผู้เรียน มิใช่ใช้การประเมินเพื่อตัดสินได้ดกของผู้เรียน และการประเมิน สภาพจริงยังเป็นการประเมินในสภาพที่สอดคล้องโยงไปสู่ชีวิตจริง โดยผู้เรียนสามารถผลงานงาน นั้นมาปรับปรุงแก้ไขได้โดยใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และนอกจากนั้น การประเมินสภาพจริงยังมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ดังนั้น ความเชื่อมั่นในความหมายที่จะให้ผลของการประเมินมีค่าคงที่ของผู้ให้คะแนนหลายคนจากผลงาน เดียวกันโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ ของคะแนนจากผู้ตรวจ ค่าความเชื่อมั่นนี้ เรียกว่า ค่าความเชื่อมั่น ของเกณฑ์การให้คะแนน (ค่าความเชื่อมั่นมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1)

การประเมินสภาพจริงจะประเมินเมื่อใด และใครเป็นผู้ประเมินนั้น การประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ และตลอดเวลาในทุกบริบทของผู้เรียน เพื่อจะได้ภาพความเป็นจริงของผู้เรียนได้อย่างใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนมากที่สุด ส่วนใครจะเป็นผู้ประเมินนั้นสิ่งที่เน้นที่สุดของการประเมินก็คือ ผู้เรียนต้องรู้ที่จะประเมินตนเอง จะได้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใด และมีจุดบกพร่องในส่วนไหน เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินนั้นมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพของตนเอง นอกจากการที่ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้วยังฝึกให้ผู้เรียนรู้จักที่จะยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น ซึ่งอาจจะให้เพื่อน/ กลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และครูผู้สอนทำการประเมินและนำผลการประเมินนั้นมาพิจารณา ร่วมกับผลการประเมินของตนเอง เพราะจะทำให้ผลของการประเมินที่ได้นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หรือการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) ถือเป็นวิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 26 กำหนดให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา และให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย และยังกำหนดให้สถานศึกษากำหนดหลักสูตรเอง โดยให้ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระของตนที่รับผิดชอบเป็นรายปี (ช่วงชั้นปีที่ 1 - 3) และเป็นรายภาค (ช่วงชั้นปีที่ 4) จะเห็นได้ว่าหลักสูตรใหม่ ครูผู้สอนมิได้รับหน้าที่ หรือทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว ต้องมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรโดยวิเคราะห์ธรรมชาติของศาสตร์ที่รับผิดชอบ และในช่วงระยะเวลาภายในปีหรือภาค ต้องให้ผู้เรียนได้รู้อะไร ทำอะไร และเกิดอะไรขึ้นกับผู้เรียน นอกจากนั้นยังต้องทำการวัดและประเมินผลผู้เรียนว่า ได้บรรลุเป้าหมาย เป้าประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อีกทั้งจะต้องทำการจัดกิจกรรมการประเมินให้ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถประเมินได้ครอบคลุม ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งสามด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย การประเมินความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้น จะใช้แบบทดสอบ ซึ่งเป็นแบบวิธีการดั้งเดิมก็ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การเรียนรู้ในกลุ่มศิลปะนั้นเป็นการให้ผู้เรียนได้นำความรู้ จินตนาการ ความรู้สึกของผู้เรียนนำเสนอออกมาในรูปของการกระทำของผู้เรียน หรือส่งผ่านสู่สภาพแวดล้อม การร้องเพลงหรือการเต้นรำ เป็นต้น นั่นก็คือเนื้อหาสาระของกลุ่มศิลปะนั่นเอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 สาระด้วยกันคือ ทักษะศิลป์ คนตรี และนาฏศิลป์

ดังนั้น ความรู้ในเนื้อหาสาระของกลุ่มศิลปะนั้น สามารถประเมินได้จากผลผลิต หรือการกระทำที่ผู้เรียนได้แสดงออก และได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น วิธีการประเมินนอกจากจะใช้แบบทดสอบแล้ว การสัมภาษณ์และการประเมินจากผลผลิตที่เห็นจริงย่อมจะรู้ว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระเพียงใด นอกจากนั้นแล้วจากมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจะมีมาตรฐานที่ให้ผู้เรียนได้วิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่ผู้เรียนวิพากษ์วิจารณ์งานของตนเองหรือของผู้อื่น ก็จะทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เทคนิคของการประเมินที่ใช้อาจจะเป็น การใช้แบบทดสอบ การนำเสนอผลงาน การเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินตนเอง ฯลฯ

2. ด้านทักษะพิสัย การประเมินการปฏิบัติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้น เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะชัดเจน เพราะสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสดงออกของผู้เรียนทั้งสิ้น จึงเป็นการประเมินที่ครูผู้สอนจะเห็นถึงความต่อเนื่องของทักษะ กระบวนการ (รวมทักษะ กระบวนการวางแผนในการทำงาน) ความคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นองค์รวมของผู้เรียน ในการได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ดังนั้น วิธีการที่จะได้มาด้วยผลของการประเมิน เทคนิคของการประเมิน ก็คือ ทักษะปฏิบัติ กระบวนการทำงาน กระบวนการกลุ่ม การปฏิบัติงานฝึก การปฏิบัติงานจริง ฯลฯ

3. ด้านจิตพิสัย เป็นการประเมินการแสดงออกของผู้เรียนทั้งหมด นับตั้งแต่สีหน้า ท่าทาง ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่ ตลอดจนบุคลิกท่าทาง การทำงานร่วมกัน เช่น ลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ครูผู้สอนสามารถประเมินด้วยวิธีการสังเกตได้อย่างเด่นชัด และทำการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในทุกๆ อริยาบถ ก็จะได้อารมณ์ของผู้เรียนแต่ละคน และครูผู้สอนจะได้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จากการที่ผู้เรียนได้แสดงออก สื่อความเป็นตัวตนผ่านทางสาระของกลุ่มศิลปะ ซึ่งคงต้องใช้วิธีการสังเกต การประเมินพฤติกรรม การปฏิบัติ การเข้าร่วมกิจกรรม ฯลฯ

วิธีการและขั้นตอนดำเนินการ

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เน้นการประเมินเป็นเนื้อเดียว ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจนถึงกำหนดหน่วยการเรียนรู้ (Unit) ที่จะแตกย่อยออกเป็นกิจกรรมย่อยๆ ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Lesson Plan) และในกิจกรรมย่อยนั้นจะต้องมีกิจกรรมหนึ่งที่เป็นกิจกรรมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จนครบภายในหน่วยการเรียนรู้แล้ว ซึ่งแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้น ได้เสนอแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. ครูผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกันพิจารณาเนื้อหาสาระ (Strands) ในกลุ่มสาระ ซึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีทั้งหมด 3 สาระคือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์
2. พิจารณามาตรฐานการเรียนรู้ (Performance Standard) ว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้ในแต่ละสาระ ซึ่งในสาระของทักษะศิลป์จะมีมาตรฐานการเรียนรู้คือ มาตรฐาน ศ 1.1 และมาตรฐาน ศ 1.2 สาระของดนตรีจะมีมาตรฐานการเรียนรู้คือ มาตรฐาน ศ 2.1 และมาตรฐาน ศ 2.2 ส่วนสาระของนาฏศิลป์จะมีมาตรฐานการเรียนรู้คือ มาตรฐาน ศ 3.1 และมาตรฐาน ศ 3.2
3. นำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (Benchmark) ตามช่วงชั้นที่รับผิดชอบมาพิจารณาว่าแต่ละรายปีหรือรายภาค (ช่วงชั้นที่ 1 - 3 จัดการเรียนรู้เป็นรายปี สำหรับช่วงชั้นที่ 4 จัดเป็นรายภาค) ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนรู้สาระในเรื่องใดบ้าง และทำอะไรได้บ้างในรายปีหรือรายภาคนั้น
4. จากนั้นให้ผู้สอนคาดหวัง หรือ เขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในรายปีหรือรายภาค โดยพิจารณารายปีหรือรายภาคนั้น ผู้เรียนต้องรู้อะไร ทำอะไร และเกิดอะไรขึ้นกับผู้เรียน
5. จากผลความคาดหวังและสาระการเรียนรู้มาเขียนและอธิบายว่าในรายปีหรือรายภาคนั้น ผู้เรียนต้องรู้อะไร มีความสามารถอะไร ทำอะไรได้ ตลอดจนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใดบ้าง
6. จากคำอธิบายรายปี/ รายภาคนั้น ผู้สอนร่วมกันจัดหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งหน่วยการเรียนรู้จะแตกย่อยเป็นกิจกรรมหลายกิจกรรม ตามแผนการจัดการเรียนรู้
7. ซึ่งในกิจกรรมย่อยของหน่วยการเรียนรู้ ต้องมีหนึ่งกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมนี้ก็คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ความคิดรวบยอด การฝึกทักษะจนท้ายที่สุดกิจกรรมนี้จะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยที่ผู้เรียนจะต้องคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมที่ครูผู้สอนได้จัดให้ ร่วมกับเทคนิควิธี การฝึกทักษะ รวบรวมคิดค้น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการที่จะสร้างชิ้นงาน หรือภาระงาน ในกิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในบริบทที่เป็นจริงและคล้ายคลึงกับสภาพการทำงานในโลกของผู้ใหญ่ และมีเกณฑ์การประเมินที่ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดว่า จะเป็นอย่างไร ผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรได้ในระดับใด จะมีการอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนอย่างละเอียด

จากการจัดหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรใหม่นี้ สถานศึกษามีได้จัดขึ้นเองตามความต้องการของสถานศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มสมบูรณ์ มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ดังนั้นการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม นับตั้งแต่เครือข่าย ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน

องค์วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามมาตรา 9 (6) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ ให้สถานศึกษาทราบถึงข้อมูลความต้องการของท้องถิ่น และความคาดหวังของท้องถิ่นต่อคุณภาพและคุณลักษณะของผู้เรียนและความพร้อมทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ความพร้อมของบุคลากรในท้องถิ่น งบประมาณ ตลอดจนภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่จะให้ความช่วยเหลือและเอื้อประโยชน์ให้กับสถานศึกษาได้อย่างสูงสุด ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาจึงต้องจัดกระทำร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนทุกคนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ซึ่งแต่ละกลุ่มสาระจะพิจารณาขั้นตอนการทำสาระของกลุ่มที่ตนรับผิดชอบจนกระทั่งถึงหน่วยการเรียนรู้ เมื่อถึงกระบวนการที่จะจัดหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระ ควรจัดหน่วยการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อประหยัดเวลา และที่สำคัญที่สุด ถ้าหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเรียนรู้นั้นสามารถบูรณาการได้ ค่างสาระในกลุ่มเดียวกันหรือถ้าสามารถที่จะบูรณาการได้ข้ามกลุ่มสาระแล้ว ยังจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนออกไปสู่บริบทที่เป็นจริงหรือ โยงไปสู่ชีวิตจริงของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น เพราะการนำความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3) คาดว่าน่าจะเป็นครูผู้สอนคนเดียวที่รับผิดชอบทั้ง 8 กลุ่มสาระ ก็ยิ่งที่จะสะดวกสบายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบหน่วยการเรียนรู้เป็นเรื่อง (Theme) หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นทีมของครูผู้สอน (Team Teaching) เป็นสิ่งที่ยังใหม่ต่อบริบทของความเป็นไทย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องจัดทำหลักสูตรตามหลักสูตรใหม่ที่ยืดหยุ่น และต้องการให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและสังคมมีส่วนร่วม และให้โยงถึงชีวิตจริงของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนต้องปฏิสัมพันธ์กันทุกฝ่ายระหว่างครูผู้สอนต่างกลุ่มสาระ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะต้องเป็นแนวทางเดียวกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นนั้น

ด้วยเหตุผลนี้การที่จะกำหนดหน่วยการเรียนรู้จึงควรที่จะได้มีการกำหนดร่วมกันว่า กลุ่มสาระใดจะจัดกิจกรรมใดบ้าง และท้ายที่สุดจะลดภาระหน้าที่ของครูผู้สอน และการทำงานหรือภาระงานของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้และฝึกทักษะจากหลาย ๆ กลุ่มสาระ ซึ่งวิธีการนี้จะสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เพราะในสภาพจริง ชีวิตจริงของผู้เรียนมิได้ดำเนินชีวิตด้วยการใช้ความรู้ ความสามารถในการสาระใด สาระหนึ่งโดยไม่เกี่ยวข้อง กับสาระอื่น หลังจากได้หน่วยการเรียนรู้ สามารถโยงไปยังสาระใด มาตรฐานใดแล้ว ค่อยไป ก็จะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งกิจกรรมนี้ก็คือ กิจกรรมการวัดและประเมินผล

การเรียนรู้ที่ตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ก็คือ กิจกรรมที่จะต้องมีการทำงาน หรือ ภาระงาน (Tasks) ให้ผู้เรียนได้กระทำจริง เพื่อเป็นสื่อที่จะโยงให้ผู้เรียนได้นำความรู้ และทฤษฎีความรู้ สาระความรู้ ตลอดจนใช้ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือภาระงานที่กำหนดให้ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงถึงความสามารถ ครูผู้สอนจึงจะรู้ถึงความสามารถของผู้เรียนว่ามีความสามารถในระดับใดตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน คุณลักษณะหรือมาตรฐานของชิ้นงานหรือภาระงานจะต้องกระตุ้นท้าทายให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานอย่างเต็มความสามารถในศักยภาพของแต่ละบุคคล และมาตรฐานของการออกแบบภาระงานหรือชิ้นงาน สรุปได้คือ

1. ผู้เรียนได้ใช้องค์ความรู้ที่ลึกซึ้ง
2. ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ/ กระบวนการคิดขั้นสูง
3. ภาระงานสัมพันธ์สอดคล้องกับสังคมอาชีพภายนอก
4. ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน
5. ให้การสนับสนุนทางจิตวิทยา/ สังคม เพื่อความสำเร็จของผู้เรียน และภาระงานที่

กำหนดให้จะต้องสอดคล้องกับสภาพจริง หรือที่เรียกว่า Authentic Tasks

โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดภาระงานหรือชิ้นงานดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้สร้างความหมาย และพัฒนาโครงสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. นักเรียนได้ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และถูกหลักวิชาในการสร้างความหมาย และพัฒนาความรู้ของตนเองด้วยตนเอง
3. ช่วยให้ผู้เรียนมุ่งเป้าหมายของการปฏิบัติการกิจให้มีคุณค่าออกไปสู่โลกแห่งอาชีพของวัยผู้ใหญ่

หลังจากที่กำหนดภาระงานที่เอื้อต่อการให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานหรือภาระงานที่ต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนด้วยการบูรณาการความรู้ และทักษะต่าง ๆ หรือหลายทักษะอาจจะในสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระ จะทำให้ผู้เรียนได้สร้างงานด้วยการสร้างสรรค์องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการสร้างภาระงานจะมีกระบวนการทำงานเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ดังนั้น การประเมินดังกล่าวจะเกิดความเที่ยงตรงและเชื่อมั่น ในการประเมินจะต้องมีการกำหนดประเด็นการประเมิน (Rubrics) ให้ชัดเจนและครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียน และนำประเด็นเหล่านั้นไปเขียนรายละเอียดของการให้คะแนนในแต่ละระดับ (Scoring Rubrics) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะหมายถึงการประเมินแบบ Rubrics (Rubrics Assessment) ที่เป็นเครื่องมือการประเมินแล้วยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อีกด้วย ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปแบบของเกณฑ์การประเมิน จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เกณฑ์การประเมินในภาพรวม (Holistic Rubrics) หมายถึง แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากภาพรวมของชิ้นงาน โดยจะมีคำอธิบายลักษณะของงานในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน เกณฑ์การประเมินในภาพรวมนี้เหมาะที่จะใช้ในการประเมินผลงาน หรือชิ้นงาน เพื่อพิจารณาคุณภาพในภาพรวม และ 2) เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (Analytic Rubrics) คือ แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากแต่ละส่วนของงาน ซึ่งแต่ละส่วนจะต้องกำหนดแนวทางการให้คะแนน โดยมีคำนิยามหรือคำอธิบายลักษณะของงานในส่วนนั้น ๆ ในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ประเด็นการประเมิน (Rubrics) การประเมินภาระงานหรือผลงาน กระบวนการและคุณลักษณะที่ให้เกิดความเที่ยงตรง จะต้องกำหนดลักษณะสำคัญ ๆ หรือตัวแปรสำคัญของสิ่งที่จะประเมินให้ได้ นั่นคือ พยายามมองสิ่งที่จะประเมินในทุกแง่มุม เช่น จะประเมินสมุดภาพ (Picture Book) ต้องพยายามวิเคราะห์ส่วนสำคัญของสมุดภาพว่ามีอะไรบ้าง เช่น รูปเล่ม เนื้อเรื่อง ภาษา ภาพประกอบ เป็นต้น จะเห็นว่าคุณลักษณะหรือตัวแปรทั้ง 4 เป็นลักษณะที่สำคัญของสมุดภาพ ที่ควรนำมาเป็นประเด็นการประเมิน (Rubrics)

การเขียนรายละเอียดการให้คะแนน (Scoring Rubrics) การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนหรือให้ระดับคะแนนที่มีความชัดเจน ผู้ประเมินท่านใด อ่านแล้วเข้าใจตรงกันให้คะแนนในระดับเดียวกัน ยิ่งผู้ตรวจผลงานมากเท่าไรอ่านแล้วเข้าใจตรงกันมาก แสดงถึงความเชื่อมั่นของเครื่องมือ หรือความเชื่อมั่นในการให้คะแนน หรือความเชื่อมั่นของเกณฑ์ให้คะแนนมีสูง ดังนั้น การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนหรือระดับคะแนน จึงมีความสำคัญยิ่งรองมาจากการกำหนดประเด็นการประเมิน แต่ถ้าทั้งสองส่วนมีคุณภาพดังได้กล่าวมาแล้ว ก็จะช่วยให้การประเมินผลงาน กระบวนการ และคุณลักษณะมีคุณค่าที่เชื่อถือได้ เหมือนผลการตรวจสอบข้อสอบปรนัยถ้าผลการตรวจผลงานมีความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นสูงก็ประกันคุณภาพของผลการปฏิบัติงาน คุณลักษณะที่ประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเขียนรายละเอียดการให้คะแนน ควรกำหนดเป็นลักษณะแยกรายละเอียดเป็นระดับ (Analytic Scoring) โดยการกำหนดคุณลักษณะย่อย หรือตัวแปรย่อยของประเด็นการประเมิน การกำหนดคะแนนหรือระดับคะแนนนั้นอาจกำหนดให้แต่ละประเด็นมีน้ำหนักเท่ากันทุกประเด็น หรือมีน้ำหนักแตกต่างกันในแต่ละประเด็นก็ได้

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินไม่ว่าจะเป็นการประเมินในภาพรวมหรือเกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วนจนถึงการกำหนดประเด็นการประเมิน (Rubrics) และรายละเอียดของการให้คะแนน จนท้ายที่สุดเมื่อได้ประเมินชิ้นงาน ผลงาน กระบวนการและคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จะเป็นการให้คะแนนในลักษณะแยกรายละเอียดเป็นระดับ หรือการให้รายละเอียดของการให้คะแนนแบบภาพรวมโดยไม่แยกเป็นประเด็นย่อย ๆ ของการประเมิน แต่

ท้ายสุดต้องคัดคะแนนผลรวมที่ได้ออกมาเป็นระดับคุณภาพของการประเมิน เช่น ปรับปรุง พอใช้ ดี หรือ ปรับปรุง พอใช้ ดี ดีมาก เป็นต้น

เพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั่นก็คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและกระทำจริง สามารถสรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดชื่อภาระงานหรือชิ้นงาน ที่จะให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานนั้น ซึ่งชื่อของภาระงานนั้นต้องเป็นชื่อที่ท้าทาย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ อยากคิด อยากที่จะสร้างสรรค์ภาระงานหรือชิ้นงานนั้น
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการกำหนดจุดประสงค์เชิงปฏิบัติการ (Performance Objective) หรือเป็นการเขียนจุดประสงค์ที่แสดงรายละเอียดของภาระงานหรือชิ้นงานที่จะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยการนำผลการเรียนรู้ที่ต้องการที่จะให้ผู้เรียนได้รู้และทำอะไรได้ในสาระมาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้นนั้น ๆ ให้นักเรียนนำไปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ในภาระงานหรือชิ้นงานที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง
3. กำหนดกิจกรรมการปฏิบัติ เป็นการกำหนดขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด เริ่มตั้งแต่การทำงานเดี่ยวหรือกลุ่ม ถ้าทำงานเป็นกลุ่มเริ่มตั้งแต่การแบ่งกลุ่มการทำงาน โดยมีขั้นตอนการปรึกษาหารือ ขั้นตอนการทำงานและนำเสนอผลงานเป็นระยะ เพื่อให้กลุ่มเพื่อน หรือครูผู้สอน วิทยากร วิจารณ์ เพื่อให้เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง (Dynamic Assessment) ตลอดจนให้มีการปรับปรุง พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบผลงานของตนเองและมีการนำผลงานไปจัดแสดง เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานของผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน
4. กำหนดสิ่งที่ประเมินและเครื่องมือการประเมิน สิ่งที่จะต้องประเมินอาจจะอยู่ในรูปของพฤติกรรมการทำงาน หรือการปฏิบัติตามขั้นตอนของการทำงาน ก็คือกระบวนการหลักทักษะในการทำงานของผู้เรียน ผลผลิตที่เป็นชิ้นงาน อาจมีผลงานบางชิ้นที่เป็นผลผลิต หรือกระบวนการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง ต้องทำเป็นรายงาน เพื่อเป็นหลักฐานในการปฏิบัติ ตัวรายงานถือว่าเป็นชิ้นงานที่ควรให้ความสนใจ เพราะต้องทำรายงานเป็นหลักฐานแทนการปฏิบัติงานและผลผลิต และนำไปเก็บไว้ในแฟ้มผลงาน

5. กำหนดประเด็นการประเมิน เป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน จะพิจารณาจากสิ่งที่ประเมินอาจจะแสดงผลงาน ชิ้นงาน การนำเสนอผลงาน รายงานจนท้ายที่สุด อาจจะแฟ้มผลงาน ก็ต้องเป็นการตกลงร่วมกันว่าจะประเมินอะไรบ้าง และจะประเมินอย่างไร เพราะผู้เรียนจะได้ใช้ศักยภาพความสามารถร่วมกับความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

6. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน และระดับคุณภาพของการประเมิน ในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ก็คือ การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนหรือให้ระดับคะแนนที่มีความชัดเจน และละเอียดผู้ประเมินท่านใดมาอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน ให้คะแนนในระดับเดียวกันผู้ตรวจผลงาน หรือชิ้นงานหลายคนตรวจได้ตรงกันก็ยิ่งดี ดังนั้น การเขียนรายละเอียดการให้คะแนนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนระดับคุณภาพของการประเมิน จะเป็นการระบุคุณภาพงานทั้งชิ้น เมื่อรวมแล้วคุณภาพของกระบวนการทำงาน หรือผลผลิตอยู่ในระดับคุณภาพใด อาจจะแบ่งเป็น 3 ระดับ หรือ 4 ระดับ ก็ได้ แล้วแต่จะพิจารณาร่วมกัน ส่วนมากจะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุง เพื่อผู้เรียนจะได้ทราบว่าผลงานของตนอยู่ระดับใด ถ้าต้องการให้ผลงานมีระดับที่ดีขึ้นก็สามารถที่จะปรับปรุง แก้ไขผลงานของตนได้จนถึงในระดับที่ตนพอใจ

สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นจะเน้นการวัดและประเมินผลด้านทักษะการปฏิบัติด้วยวิธีการประเมินจากสภาพจริง เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องจะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง

จิตวิทยาวัยรุ่น

ความสำคัญของการศึกษาจิตวิทยาวัยรุ่น (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2529, หน้า 5 - 11) ปัจจุบันมุ่งยึดถือเอาพฤติกรรม (Behavior) เป็นสำคัญ พฤติกรรมในที่นี้ก็คือ การกระทำหรือความประพฤติของเด็กที่ได้แสดงออกมาทั้งที่เราสามารถมองเห็น และมองไม่เห็น เมื่อการศึกษาได้ยึดเอาเด็กเป็นจุดสำคัญก็เท่ากับว่าได้มุ่งมาสนใจอยู่ที่พฤติกรรมของเด็ก ดังนั้น ครูจึงต้องรู้จักเด็ก และเข้าใจเด็กจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กเสียก่อน จึงจะอยู่กับเด็กได้ด้วยความสุขทั้งเด็กและครู ทางที่จะไปสู่จุดหมายปลายทางดังกล่าวต้องอาศัยจิตวิทยาซึ่งมีวิธีศึกษาหลายวิธีด้วยกัน อาจจะใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การทำบันทึกประวัติย่อ การเขียนเขียนบ้านอื่น ๆ เป็นต้น

หลักของพัฒนาการ พัฒนาการของเด็กเป็นเรื่องที่สำคัญมากผู้เป็นพ่อ แม่ ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กทั่ว ๆ ไป จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักธรรมชาติของเด็กเป็นพื้นฐาน เพราะบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้มีหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูเด็ก ถ้าหากว่าไม่ทราบพัฒนาการของเด็กเสียแล้ว ก็ยากที่จะให้การศึกษอบรมแก่เด็กได้ถูกต้องและเหมาะสม จริงอยู่แม้ว่าหลักของพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะไม่เหมือนกันก็ตาม แต่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นไปแนวเดียวกันทั้งสิ้น

อัตราของพัฒนาการ อัตราพัฒนาการของแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปอย่างไรก็ดีเด็กปกติทั่ว ๆ ไป อัตราของพัฒนาการจะอยู่ขนาดไหนนั้นพอจะทราบได้ เด็กตอนก่อนเกิด อัตราของ

พัฒนาการจะเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุด เพราะจากเซลล์เล็กชนิดเดียวเปลี่ยนแปลงมาเป็นตัวเด็ก ซึ่งเด็กไทยโดยทั่วไปจะหนักประมาณ 5.5 ปอนด์ ถึง 6 ปอนด์ ส่วนเด็กฝรั่งส่วนมากจะหนัก 6 ถึง 7 ปอนด์ ลำตัวยาวประมาณ 18 ถึง 20 นิ้ว ตอนแรกเกิดใหม่ ๆ เด็กจะมีส่วนสูงประมาณ 3 ใน 10 ของความสูงของเด็กที่จะมีอายุ 18 ปี การเจริญเติบโตของกระดูกจะสิ้นสุดลงเมื่ออายุประมาณ 21 ปี

ในสองสัปดาห์แรกที่เกิด อัตรารองพัฒนาการจะอยู่ในระดับคงที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า “ระยะพัก” (Plateau Stage) ทั้งนี้เด็กต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในระยะ 3 ถึง 6 ขวบอัตรารองการพัฒนาของเด็กจะเร็วขึ้น แต่ก็ยังน้อยกว่าสองขวบแรก โดยทั่วไปแล้วอัตรารองการพัฒนาจะช้ามากในวัยที่เด็กเข้าสู่วัยรุ่น (ประมาณ 12, 13, 14 ปี) แต่พอเข้าสู่วัยรุ่นอัตรารองพัฒนาการจะค่อย ๆ สูงขึ้นจนถึงขีดสุด และจะเริ่มช้าลงเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

สาเหตุที่ทำให้อัตรารองพัฒนาการเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับ

1. ความเจริญถึงขั้นวุฒิภาวะ (Maturation) หมายถึงที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นขั้น ๆ ตามลำดับวัยของธรรมชาติ เด็กจะมีลักษณะอย่างหนึ่ง ๆ ออกมาให้เห็น เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เด็กเข้าสู่วัยรุ่น ในเด็กชายเราจะเห็นว่าเสียงแตก เริ่มมีขน มีหนวด มีเคราตามหน้าหรือแขนขา ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างฉับพลัน แต่ที่จริงแล้ว เด็กต้องผ่านขบวนการเจริญเติบโตมาไม่รู้กี่ระยะ ทักษะคติที่มีต่อเพศตรงข้ามก็เริ่มเปลี่ยนแปลง ซึ่งแต่เดิมเมื่ออายุประมาณ 6 - 7 ขวบ เด็กชายหรือเด็กหญิงเข้ากันไม่ค่อยได้พอเข้าสู่วัยรุ่นก็จะเริ่มมีความสนใจต่อกัน

2. การเรียนรู้ (Learning) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้กระทำการเรียนของเด็กต้องการการฝึกหัดการทดลองเพื่อเปลี่ยนแปลงในด้านกิจกรรม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงร่างทางร่างกาย และพฤติกรรมของเด็กอีกด้วย การเรียนทุกอย่างไม่ได้เป็นอย่างเดียวกัน การเรียนบางอย่างถ้าเราได้ฝึกบ่อย ๆ พฤติกรรมของเราอาจสมบูรณ์ได้ เช่น การเล่นสกีน้ำ การชกมวย แต่การเรียนบางอย่างเช่น การพูดภาษาต่างประเทศ ถึงเราจะฝึกหัดสักเพียงไรก็ไม่อาจจะพูดได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ดีการเรียนรู้อาจจะสมบูรณ์หรือไม่ มีผลมาจากการฝึกหัดการฝึกฝน และต้องมีความมุ่งหมายของการเรียนนั้น ๆ ด้วย จึงจะทำให้ผลการเรียนของเราดีหรือไม่ดี

การเรียนรู้ทำให้เด็กมีประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพราะเด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เห็น ได้ฟัง และได้สัมผัส ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้เกิดพัฒนาขึ้นเช่นเดียวกัน

พัฒนาการทางสติปัญญา เด็กวัยรุ่นมีพลังงานมาก มีความกระตือรือร้นมากขึ้น และมีความสามารถเพิ่มขึ้นหลายอย่าง สนใจผู้อื่นและมีความสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางบุคลิกภาพ มีทัศนคติต่อบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ในแง่ดี สามารถใช้ความคิดของตนเองได้อย่างมีเหตุผล สามารถออกความเห็นร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักสังเกตความรู้สึกของคนอื่นที่มีต่อตนได้มากขึ้น ต้องการทำตน

ให้ประทับใจแก่ผู้อื่น พยายามหาข้อบกพร่องเพื่อแก้ไข ฉะนั้นเด็กวัยนี้จึงชอบส่องกระจกเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพของตน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ก็มีโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ วรรณคดี และการ์ตูนที่เป็นเหมือนกระจกประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับปรุงตนเองได้ เพราะเด็กสามารถเห็นภาพที่ดี หรือไม่ดี ของผู้อื่นที่สามารถเอาแบบอย่างได้หรือไม่ได้ เมื่อเด็กแต่ละคนเติบโตขึ้นนั้นเขาต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้วย

สำหรับการรู้จักตัวเองภายในนั้น หมายความว่าวัยนี้ได้เชื่อว่ามีความคิดดี คือรู้จักวิจารณ์ตนเองแต่ไม่บ่อยนัก นอกจากนี้ยังเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ยอมรับว่าตัวเองมีความเกียจคร้าน บางครั้งต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการทำอะไรให้ตนเองตามใจชอบ นอกจากนี้เด็กยังเข้าใจตนเองจากตัวละครที่เขาอ่านจากหนังสือ เช่น เด็กอาจเปรียบเทียบว่าคนนั้น คนนี้ นิสัยเหมือนกับตน เป็นต้น สำหรับเด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นเด็กที่ไวต่อความรู้สึกมาก มีความกระวนกระวายต่อคำพูดที่กล่าวออกไป และสามารถมองเห็นความแตกต่าง ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาการประการหนึ่ง เช่น ในวัยต้น ๆ เด็กอาจจะชอบครุ่นคิดไปกับวิชาที่สอนด้วย แต่ในวัยนี้เด็กสามารถแยกตัวครุ่นคิดออกจากวิชาที่สอน นั่นคือ เด็กอาจจะชอบครุ่นคิดแต่ไม่ชอบวิชาที่ครูสอนก็ได้ หรืออาจจะไม่ชอบครุ่นคิด แต่สนใจวิชาที่ครูสอนอย่างมากก็ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการมองเห็นความแตกต่างของเด็กมากขึ้น เด็กวัยนี้ เริ่มรู้จักใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง ชอบทำสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ ชอบใช้ภาษาที่กลุ่มของตนคิดขึ้น โดยเห็นเป็นของโก้เก๋ อาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการทางปัญญาของเด็กวัยนี้ กว้างขวางขึ้นเพราะเด็กชอบทำ และโดยการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก ซึ่งการเรียนรู้โดยวิธีนี้ เด็กได้ลงมือทำเอง ได้พบปัญหาและวิธีแก้ปัญหारे็วไปจนกว่าจะได้ผลที่เด็กพอใจ ถ้าสิ่งใดทำแล้วไม่เกิดอันตราย ผู้ใหญ่อาจจะลองให้เด็กได้ปฏิบัติเพื่อว่าเมื่อเจริญเติบโตจะได้ก้าวเข้าไปในโลกอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น

ความต้องการของเด็กกับการเรียนการสอน ความต้องการเป็นแรงผลักดันให้เด็กเกิดมีการกระทำต่าง ๆ หรือแสดงพฤติกรรม (Behavior) ต่าง ๆ ออกมา เพื่อเป็นการสนองความต้องการที่เกิดขึ้น การกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีจุดหมายอันใดอันหนึ่งด้วยกันทั้งนั้น การเรียนการสอน ก็จัดเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน และจุดหมายของการเรียนนี้มีรากฐานมาจากความต้องการเป็นใหญ่ ฉะนั้นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนจึงควรเป็นประสบการณ์ที่มีความหมาย ช่วยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา จึงจะจัดว่าการจัดประสบการณ์การเรียนนั้นสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์

ความต้องการจัดเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ฉะนั้นผู้สอนมีหน้าที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความต้องการขึ้นก่อนจึงจะสนองความต้องการ

ของผู้เรียน จึงจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นคุ้มค่า กล่าวโดยสรุป การเรียนย่อมตั้งอยู่บนรากฐานความต้องการของผู้เรียนนั่นเอง

ความสนใจ ความสนใจเป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งของคนเราที่เพ่งความใส่ใจไปยังสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัสของคนเรา อาจจะหมายถึงความรักความชอบก็ได้ เมื่อบุคคลสนใจสิ่งใด ก็มักจะมุ่งทำสิ่งนั้นให้สำเร็จสมความมุ่งหมายของตน ฉะนั้นไม่ว่าครูจะสอนเรื่องอะไรก็ตาม จะต้องสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ

สรุปได้ว่า จิตวิทยาวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอนที่ต้องศึกษาให้เข้าใจลักษณะของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ เพื่อจะได้หาวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้เด็กมีประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพราะเด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เห็น ได้ฟัง และได้สัมผัส ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้เกิดพัฒนาขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

ความคิดเห็น และเจตคติ

ความคิดเห็น ความหมายของความคิดเห็นได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520, หน้า 104) ได้อธิบายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนเรามีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปและความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2534, หน้า 104) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือรู้สึกอย่างไรนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้นการวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้

Maier (1955, p. 52) กล่าวว่า ความคิดเห็น (Opinion) เป็นการแสดงออกของเจตคติส่วนหนึ่ง และเป็นการแปลความหมายของข้อเท็จจริง (Facts) อีกส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นแล้วจะพบเสมอเมื่อบุคคลใดเกิดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งแล้วบุคคลนั้นมักจะมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผล (Justification) เพื่อสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็น แต่การแสดงเหตุผลดังกล่าวเป็นเพียงผลที่เกิดขึ้นจากความคิดเห็นเท่านั้น และยังได้กล่าวว่าความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลกระทบของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะของการแปลความหมายขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น และได้สรุปว่า ความคิดเห็นชี้ให้เห็นถึงเจตคติและเราจะทราบเจตคติได้จากการแสดงความคิดเห็นของเขาในเรื่องนั้น ๆ

Nunnally (1959, pp. 285 - 286) กล่าวว่า ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาชนทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางด้านความคิดในโลกที่เกี่ยวกับตัวเขา เขาได้พยายามที่จะแยกความหมายของทั้งเจตคติและความคิดเห็นให้แยกจากกัน โดยกล่าวว่า ความคิดเห็นนั้นจะใช้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึกและความชอบพอและยังกล่าวอีกว่า เรามักใช้คำว่า ความคิดเห็น มากกว่าคำว่า เจตคติ

Kolasa (1969, p. 386) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นการประเมินผล (Evaluation) สิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ (Circumstances) หรือ ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงการลงความเห็นของบุคคลหนึ่งในด้านข้อเท็จจริง

Kolesnik (1970, p. 320) สรุปคำนิยามของความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า (Evaluation Judgement) หรือทัศนะ (Point of View) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ และความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลของทัศนคติ

Oskamp (1977, p. 12) กล่าวถึงความคิดเห็นว่า มีความหมายที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับเจตคติ บ่อยครั้งที่ทั้งสองคำถูกใช้แทนกัน

จากความหมายของความคิดเห็นที่นำมากล่าว สรุปได้ว่าความคิดเห็น เป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นการพูดหรือการเขียนซึ่งบุคคลนั้นมีความรู้สึกอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ สถานภาพ สิ่งแวดล้อมและความเชื่อเป็นพื้นฐาน ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้นอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลอื่นก็ได้ เป็นส่วนหนึ่งของเจตคติหรืออาจใช้แทนกัน

ความหมายของเจตคติ มีผู้เชี่ยวชาญนิยามไว้หลายความหมายแตกต่างกันไปตามแนวคิดของคนดังนี้

เบม (Bem, 1970 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 53) นิยามเจตคติ คือ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 53) นิยามเจตคติว่าเป็นความคิดที่เต็มไปด้วยความรู้สึกซึ่งพร้อมที่จะปฏิบัติกรอย่างหนึ่งต่อสถานการณ์เฉพาะอย่าง

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 53) ให้นิยามเจตคติว่าเป็นอารมณ์ความรู้สึกอันบังเกิดจากการได้สัมผัสรับรู้ต่อสิ่งนั้น โดยแสดงความโน้มเอียงอย่างใดอย่างหนึ่งในรูปแบบของการประเมินว่าชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบ

สรุปได้ว่าเจตคตินั้นคือความรู้สึก ซึ่งต้องเป็นความรู้สึกที่พร้อมจะแสดงการตอบสนองออกไป แต่ยังไม่ได้แสดงออกเป็นเพียงแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความโน้มเอียงจนเกิดความรู้สึกสับสนอยู่ในใจ

ประโยชน์ของเจตคติ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 54 - 55) เจตคติเป็นสิ่งสำคัญในการให้คนแสดงพฤติกรรมออกมา เจตคติจึงเป็นหัวข้อที่ศึกษามากที่สุดในกลุ่มนักจิตวิทยาสังคมในระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา เพื่อจะได้รู้ความรู้สึกของคน ส่วนนี้จะได้ส่งเสริมส่วนเสียจะได้แก้ไขไว้ก่อนทันทั่วที่ ประโยชน์ของการศึกษาเจตคติจึงมีมาก อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติเป็นคำย่อของการอธิบายความรู้สึกยาว ๆ กลุ่มพฤติกรรมต่าง ๆ ได้มาก
2. เจตคติใช้พิจารณาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งอื่นหรือมีต่อเป้าเจตคติของคนคนนั้นได้ นั่นคือรู้เจตคติของคนสามารถส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาจะแสดงออกได้
3. เจตคติสามารถมองสังคมได้ เพราะเจตคติเป็นสิ่งคงเส้นคงวา พฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกจากเจตคติ จึงสามารถนำมาอธิบายความคงเส้นคงวาของสังคมได้ด้วย
4. เจตคติมีความดีงามในตัวเอง เจตคติของคนที่มีต่อเป้าเจตคติรอบ ๆ ตัวเราเองสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนคนนั้น มีคุณค่าในการศึกษาจุดมุ่งหมายของชีวิตเขา
5. จากที่รู้ว่าเจตคติเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการให้การศึกษาเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีงามตามสังคม จึงต้องศึกษาสาเหตุและปรับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีอิทธิพลต่อเจตคติของคนตามที่ต้องการ
6. ในสาขาวิชาสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาหลายคนให้ความเห็นว่าเจตคติเป็นศูนย์กลางความคิดและเป็นฐานของพฤติกรรมสังคม การจะปรับระบบกลไกของสังคมจึงควรจะต้องเปลี่ยนเจตคติของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่าการรู้เจตคติของคนจึงใช้เพื่อทำนายพฤติกรรมที่เขาจะแสดงออกเป็นการรู้ไว้ก่อนเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขให้ได้ คนในสังคมที่มีเจตคติดีงามตามสังคมต้องการ ในวงการศึกษายังมีความจำเป็นอย่างมาก ทางโรงเรียนควรศึกษาเจตคติของนักเรียน นักศึกษา ที่มีต่อวิชาที่เรียนหรือต่อครู อาจารย์ที่สอนเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนการสอนให้เด็กมีเจตคติดีขึ้น การมีเจตคติดีต่อวิชาจะทำให้การเรียนวิชานั้นดีขึ้นด้วย

ลักษณะของเจตคติ ชอร์ และไรท์ (Shaw & Wright, 1967 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 57 - 58) ได้รวบรวมลักษณะทั่วไปหรือมิติของเจตคติจากแนวความคิดของนักจิตวิทยาหลายคน ส่วนใหญ่แล้วมองเจตคติมีลักษณะดังนี้

1. เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินโนภาพของเจตคติ แล้วเกิดเป็นพฤติกรรม แรงจูงใจ เจตคติเป็นเพียงความรู้สึกโน้มเอียงจากการประเมินยังไม่ใช่พฤติกรรม ตัวเจตคติเองไม่ใช่แรงจูงใจ แต่เป็นตัวการทำให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม

2. เจตคติเปลี่ยนแปรความเข้มข้นตามแนวของทิศทาง ตั้งแต่บวกจนถึงลบ นั่นคือเป็นการแสดงความรู้สึกว่าไปทางบวกมากหรือน้อย ไปทางลบมากหรือน้อย ความเข้มข้นศูนย์ก็คือไม่รู้สึกนั่นเอง หรือเป็นกลางระหว่างบวกกับลบ แต่จุดที่เป็นกลางนั้นเป็นปัญหาต่อการแปลผล เพราะตามธรรมชาติจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตอบ (Central Error) บางคนไม่คิดอะไร มักจะขีตลงตรงกลางก็มีมาก

3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด เจตคติเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่ปฏิสัมพันธ์รอบตัวเรา ซึ่งเป็นเป้าเจตคติทั้งหลาย ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติทางดี ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นไม่มีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติไม่ดี สิ่งใดเราไม่เคยรู้จักไม่เคยเรียนรู้เลยจะไม่เกิดเจตคติ เพราะไม่ได้ศึกษารายละเอียดของสิ่งนั้นการเรียนรู้เป้าเจตคติอาจผ่านตัวจริงหรือผ่านสื่อทั้งหลายที่มีต่อเป้าเจตคติตัวจริงก็ได้สามารถเกิดเจตคติขึ้นได้

4. เจตคติขึ้นอยู่กัเป้าเจตคติ หรือกลุ่มสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง สิ่งเร้าทั้งหลายอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์ อาชีพหรือสิ่งอื่น ๆ ก็ได้ เจตคติมีลักษณะอย่างไรจึงขึ้นอยู่กัเป้าเจตคติที่ได้สัมผัสเรียนรู้มามากน้อยแตกต่างกันเป็นสำคัญ เป้าเจตคติที่มีลักษณะเป็นกลุ่มใกล้เคียงกัน จะมีเจตคติแตกต่างจากเป้าเจตคติที่มีลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันมาก

5. เจตคติค่าสหสัมพันธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม นั่นคือกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน เจตคติจะมีความสัมพันธ์กันสูง กลุ่มที่มีลักษณะต่างกันเจตคติจะมีความสัมพันธ์กันต่ำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีเจตคติต่อสิ่งเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กันด้วย

6. เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก นั่นคือถ้าเป็นเจตคติจริง ๆ แล้ว การเปลี่ยนแปลงจะช้าและทำได้ยาก

สรุปได้ว่าลักษณะของเจตคติเป็นตัวการทำให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม เจตคติเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่ปฏิสัมพันธ์รอบตัวเรา ซึ่งขึ้นอยู่กัเป้าเจตคติ หรือกลุ่มสิ่งเร้า เมื่อเกิดเจตคติต่อสิ่งนั้นแล้วจะมีลักษณะมั่นคงเปลี่ยนแปลงได้ยาก

เครื่องมือการวัดเจตคติ (ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 60 - 63)

เนื่องจากเจตคติ เป็นมโนภาพ (Concept) ที่วัดได้ยาก เครื่องมือการวัดจึงมีได้หลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด เครื่องมือที่นิยมใช้กันมีอยู่ 5 ชนิด คือ

1. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์หมายถึง การพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผู้สัมภาษณ์ที่ดีต้องฟังมากกว่าพูดเสียเองและต้องไม่หุนเหว จะยึดตามแนววัตถุประสงค์ที่จะวัดและบันทึกไว้ได้อย่างถูกต้อง การสัมภาษณ์ใช้ปากเป็นเครื่องมือสำคัญ ได้ผลอย่างไรบันทึกเอาไว้ การวัดเจตคติโดยการสัมภาษณ์จะต้องสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ดีเป็นมาตรฐานก่อน ข้อคำถามแต่ละข้อจะต้องกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบความรู้สึกต่อเป้าเจตคติที่ผู้ทำการสัมภาษณ์ต้องการได้ข้อคำถามหรือข้อรายงานนั้นต้องการเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติให้ตรงเป้าหมาย การเตรียมคน การเตรียมเครื่องมือการวัดจึงเป็นสิ่งสำคัญ การวางแผนสร้างข้อคำถามจะต้องคิดถึงระยะเวลา ลักษณะของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย ข้อคำถามควรถามคลุมทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อจะได้ใช้ประเมินเปรียบเทียบความรู้สึกที่แท้จริง ทางที่ดีก่อนเขียนคำถาม ควรวิเคราะห์ก่อนว่าจะถามอะไรบ้างจึงจะครอบคลุมความรู้สึกที่มีต่อเป้าเจตคตินั้น จำนวนข้อคำถามขึ้นอยู่กับระดับผู้ถูกสัมภาษณ์และเวลาที่จะสัมภาษณ์ ถ้าให้มีความเป็นปรนัยควรทำเป็นคำตอบให้ตอบเลย และเป็นคำตอบสั้น ๆ ตามความเหมาะสม เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้ว รวบรวมผลวิเคราะห์ออกมาว่าส่วนใหญ่เขารู้สึกต่อเป้าเจตคติทางบวกหรือทางลบ มีความเข้มข้นมากน้อยเพียงใด สรุปออกมาในรูปเชิงพรรณนาได้ว่า คนนั้นหรือคนกลุ่มนั้นมีเจตคติอย่างไร

2. การสังเกต (Observation) การสังเกตคือการเฝ้ามองดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีจุดมุ่งหมาย เครื่องมือสำคัญของการสังเกตคือตาและหูนั่นเอง การเฝ้าดูโดยการบันทึกในสมองจะทำให้ลืมเลือนง่ายข้อรายการ (Checklist) ที่จะใช้ในการสังเกตจึงควรเตรียมไว้ให้พร้อม การสังเกตที่ดีก็ต้องฝึกเหมือนกัน จึงจะทำหน้าที่ได้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้สังเกตควรจะเป็นที่รับรู้และมีประสาทตาดี มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน ในการสังเกตเจตคติของคนนั้นต้องใช้เวลาเพื่อหาความแน่นอนของการเกิดพฤติกรรมนั้น ๆ การเขียนข้อรายการของพฤติกรรมจึงต้องเตรียมไว้ก่อน การสังเกตแต่ละครั้งแต่ละเวลา ถ้าพฤติกรรมนั้นปรากฏก็จะได้บันทึกไว้ทันที

3. การรายงานตนเอง (Self-Report) เครื่องมือแบบนี้ต้องการให้ผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือสิ่งเร้าที่เป็นข้อความ ข้อคำถาม หรือเป็นภาพ เพื่อให้ผู้ทดสอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมานั่นเอง

4. เทคนิคการจินตนาการ (Projective Techniques) แบบนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ สถานการณ์ที่กำหนดให้จะไม่มีการสร้างที่แน่นอนทำให้ผู้สอบจะต้องจินตนาการออกมาตามแต่ประสบการณ์เดิมของตน แต่ละคนจะแสดงออกมาไม่เหมือนกัน

5. การวัดทางสรีระภาพ (Physiological Measurement) การวัดค่านี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า หรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสภาพของร่างกาย

สรุปได้ว่าความคิดเห็น และเจตคติเป็นการวัดที่ยาก เครื่องมือที่ใช้ในการวัดจึงมีหลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด เพื่อให้สามารถรู้ถึงหรือได้มาซึ่งความรู้สึกของผู้ถูกสอบ และจากความหมายของความคิดเห็นจึง สรุปได้ว่าความคิดเห็น เป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นการพูดหรือการเขียนซึ่งบุคคลนั้นมีความรู้สึกอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ สถานภาพ สังแวดล้อมและความเชื่อเป็นพื้นฐาน ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้น อาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลอื่นก็ได้ เป็นส่วนหนึ่งของเจตคติหรืออาจใช้แทนกัน

ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ๓ 245 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 6,338.000 ตร.กม. หรือประมาณ 3,961,250 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย และจังหวัดตราด ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย และจังหวัดตราด ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดระยอง และอ่าวไทย

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตารางที่ 2 แสดงชื่ออำเภอ และขนาดพื้นที่ของอำเภอในจังหวัดจันทบุรี

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)
อำเภอเมืองจันทบุรี	พื้นที่ 253 ตารางกิโลเมตร
อำเภอขลุง	พื้นที่ 756 ตารางกิโลเมตร
อำเภอท่าใหม่	พื้นที่ 613 ตารางกิโลเมตร
อำเภอแหลมสิงห์	พื้นที่ 191 ตารางกิโลเมตร
อำเภอโป่งน้ำร้อน	พื้นที่ 927 ตารางกิโลเมตร
อำเภอมะขาม	พื้นที่ 480 ตารางกิโลเมตร
อำเภอสอยดาว	พื้นที่ 734 ตารางกิโลเมตร
อำเภอแก่งหางแมว	พื้นที่ 1,254 ตารางกิโลเมตร
อำเภอนายายอาม	พื้นที่ 300 ตารางกิโลเมตร
กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ	พื้นที่ 830 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่จังหวัดจันทบุรี แบ่งลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ภูเขาสูงและเนินเขา ได้แก่ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับจังหวัดระยองและจังหวัดฉะเชิงเทรา ในเขตอำเภอแก่งหางแมว มีเขาชะมูล ชะอม และลำปลายประแกด เป็นต้น กำเนิดลำน้ำสาขาของคลอง โตนด ทางตอนเหนือและตะวันออกมีทิวเขาจันทบุรีประกอบด้วย เขาสอยดาวเหนือ เขาตะเคียนทอง เขาพระบาทพลวง เขาปล้อง เขาสอยดาวใต้ทิวเขาจันทบุรี ทอดตัวจากเขตติดต่อจังหวัดสระแก้วลงมาตอนกลางของจังหวัด บรรจบกับเขาสามง่ามของ ทิวเขาบรรทัด ทิวเขาจันทบุรีครอบคลุมพื้นที่ด้านตะวันออกของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตะวันตก ของอำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนเขาสามง่ามอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโป่งน้ำร้อน ตะวันออกของอำเภอนายายอาม และตอนเหนือของอำเภอขลุง ส่วนเนินเขามีกระจายอยู่ทั่วไป ในทุกอำเภอ/ กิ่งอำเภอ

2. ที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา ได้แก่ ด้านตะวันออกของเขาสอยดาวจดชายแดน ไทย-กัมพูชา ในพื้นที่อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน ด้านใต้ของเขาสองง่าม พื้นที่ตอนกลาง อำเภอขลุง และตะวันออกของอำเภอมะขาม อีกบริเวณหนึ่งระหว่างเขาสอยดาวกับเขาชะมูลในพื้นที่ อำเภอแก่งหางแมว กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏและทางตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่

3. ที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล ได้แก่ ลุ่มน้ำคลองโตนด ไหลผ่านอำเภอ แก่งหางแมว กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่ ลุ่มน้ำจันทบุรีไหลผ่านทางตะวันตกของอำเภอมะขาม อำเภอเมืองจันทบุรีและอำเภอแหลมสิงห์ ลุ่มน้ำพังราดมีเฉพาะลำน้ำสาขาอยู่ในพื้นที่ อำเภอนายายอาม แล้วไหลไปบรรจบกับลำน้ำสาขาจากอำเภอแกลง จังหวัดระยอง รวมเป็นลำน้ำพังราดไหลลงได้เป็นแนวระหว่างจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดระยอง ลุ่มน้ำเวฬุไหลจากเหนือลงได้ในเขตอำเภอขลุง ส่วนที่ราบชายฝั่งทะเลได้แก่ พื้นที่ตอนใต้ของอำเภอนายายอาม อำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์และอำเภอขลุง นอกจากนี้ จังหวัดจันทบุรีมีชายฝั่งทะเลระยะทางยาวประมาณ 108 กิโลเมตร มีอ่าวและหาดทรายหลายแห่งและมีเกาะต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่

เขตอำเภอแหลมสิงห์ มี 5 เกาะได้แก่

1. เกาะนมสาว พื้นที่ 20 ตารางกิโลเมตร อยู่ตรงข้ามอ่าวกระทิง
2. เกาะจุฬา พื้นที่ .01 ตารางกิโลเมตร อยู่ปากน้ำจันทบุรี
3. เกาะเปริด พื้นที่ .52 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีทางรถยนต์เชื่อมระหว่างเกาะกับชายฝั่งแล้ว
4. เกาะนางรำ พื้นที่ .12 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้เกาะเปริด
5. เกาะขวาง พื้นที่ .36 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้เกาะเปริด

เขตอำเภอขลุง ได้แก่เกาะจิก พื้นที่ .62 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้กับแม่น้ำเวฬุ

ภาพที่ 1 ตราประจำจังหวัดจันทบุรี

รูปกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์เปล่งแสงเป็นประกาย แสงจันทร์ หมายถึง ความสวยงาม เยือกเย็นละมุนละไมเปรียบได้กับความสงบร่มเย็นและร่มเย็นเป็นสุขของภูมิภาคนี้ รูปกระต่าย เป็นสัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของดวงจันทร์ ซึ่งชาวไทยโดยทั่วไปเชื่อว่ามีอยู่เช่นนั้นมาแต่ดึกดำบรรพ์ เช่นเดียวกับที่จันทบุรีเป็นเมืองโบราณมีชื่อปรากฏอยู่ในพงสาวดารมาตั้งแต่แรกสร้างกรุงศรีอยุธยา

ความรู้เรื่องประวัติชนเชื้อสายของ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (จังหวัดจันทบุรี, 2533, หน้า 150 - 162)

ให้คำนิยามไว้ว่า “ของ” คือ ชื่อชนชาวป่าเผ่าหนึ่งในตระกูลมอญ-เขมร มีมากทางตอนเหนือ จังหวัดจันทบุรี ชาวของน่าจะเป็นพื้นฐานที่มาของชนบทรหมเียนประเพณีที่ชัดเจนที่สุด ในปัจจุบันของจังหวัดจันทบุรี

“ครั้นแล้งลาผ้าเท้าบิดุรงค์	ไปบ้านพลงคือคั้งริมฝั่งคลอง
มองดูชาวบ้านรำคาญจิต	ไม่น่าคิดเข้ากลอนอักษรสนอง
แต่วงศ์วานว่ณเครือล้วนเชื้อของ	ไม่เหมือนน้องนิกหน้าน้ำดากระเด็น”

(สุนทรภู่ จอมจินตกวได้กล่าวถึง คนของ ไว้ในนิราศเมืองแกลง)

ประวัติชนเชื้อสายของ

ไม่มีหลักฐานใด ๆ ที่จะยืนยันได้ว่าชนเชื้อสายของ อพยพมาจากที่ใดแต่ในบันทึก ประกอบเรื่องเมืองจันทบุรี กล่าวไว้ว่า คามอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จังหวัดจันทบุรีของกรมศิลปากร จันทบุรีเป็นเมืองโบราณมีชื่อปรากฏในพงสาวดาร เดิมทีคงมีกษัตริย์หรือเจ้าผู้ครองนครเป็นอิสระ บ้างตามโอกาส ขึ้นอยู่กับอาณาจักรฟูนัน ค่อม่าขึ้นกับขอมสมัยจันละ

ภายหลังขอมเสื่อมอำนาจลง อาจขึ้นกับการปกครองของไทยแล้วในใดแล้วหนึ่ง สันนิษฐานว่าคือแคว้นละโว้ ค่อม่าได้รวมเข้ากับกรุงศรีอยุธยา สำหรับชนพื้นเมืองมีหลายเผ่า เช่น ลัวะ หรือละว้า และพวกกล่อมหรือขอม “ของ” ถือว่ามีมากกว่าชนพื้นเมืองอื่น เพราะของเป็นชน

พื้นเมืองดั้งเดิม ส่วนคนไทยอาจมาอาศัยอยู่กันนานแล้ว และเมื่อมีจำนวนมากขึ้นได้ตีเมืองจันทบุรี นับตั้งแต่นั้นคนไทยจึงได้ปกครองเมืองของชนพื้นเมืองดั้งเดิมจึงถูกรวบรวม และบางส่วนถอยหนี เร่ร่อนอพยพไปตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ชาวของที่ยังคงเหลือและให้พบเห็นได้มากที่สุดไม่ว่าด้านวัฒนธรรมและการดำรงชีวิต คือ บริเวณกิ่งอำเภอ เขาคิชฌกูฏ และบางพื้นที่ตามลุ่มแม่น้ำจันทบุรี เริ่มตั้งแต่หมู่บ้านพญาบัน แดงเม วังเข้มน ปีก ขนุน หุ้งสะพาน พลวง กระทิง ดินแดง หุ้งตาอิน พังแสง ตะเคียนทอง คลองพลู น้ำขุ่น และชำเคราะห์ และมีบางส่วนอาศัยอยู่ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนจังหวัดจันทบุรี

รูปร่างลักษณะของคนของ

ชาวของ มีรูปร่างสันทนต์ สูงประมาณ 5 - 5.5 ฟุต ผมหอกขอด ตาโต ริมฝีปากหนา นักมานุษยวิทยาจัดชนกลุ่มนี้อยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร ซึ่งเป็นสาขาย่อยของกลุ่มออสโตร - เอเชียติก อูนิลลั และความเป็นอยู่

ชาวของ มีความซื่อสัตย์ รักสงบ ชอบสันโดษ มีความสามารถในการหาของป่ามาขาย ชอบปลูกปศุสัตว์ต่าง ๆ และใช้ทองเหลืองเป็นเครื่องประดับ ผู้หญิงชอบเสื้อม้าสีแดง ชาวของอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเชิงเขา ปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่อย่างง่าย ๆ และมักโยกย้ายหากมีคนตายในบ้าน นอกจากจะทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่แล้ว ยังเป็นนักเก็บของป่าและพรานที่ชำนาญ ปัจจุบันจะประกอบอาชีพทำสวนผลไม้และรับจ้าง

ลักษณะสังคมของคนของและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ในสังคมชาวของ สถาบันครอบครัวถือว่าเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพและการทำมาหากิน รวมทั้งการปลูกฝังทัศนคติ นิสัย ความประพฤติ การปฏิบัติตนในสังคม ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมตามที่สังคมกำหนด

ปัจจุบันชาวของนับถือพุทธศาสนา สำหรับชายเมื่อครบเกณฑ์จะต้องบวชและศึกษาตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเพณีของชาวของ คือการนับถือบรรพบุรุษ และประเพณีของการแต่งงาน ไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวของจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

การเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวของ ด้านสถาบันศาสนา เชื่อว่าผู้ชายจะต้องบวชเรียน พุทธศาสนาเสียก่อนจึงจะสามารถแต่งงานเป็นผู้นำของครอบครัวได้ นอกจากนี้ชาวของยังเชื่อในเรื่องของกรรมดี กรรมชั่ว นรก และสวรรค์ ถึงแม้สถาบันศาสนาได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของชาวของได้ แต่เมื่อชาวของได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ สถาบันศาสนาได้เข้ามา มีบทบาททางด้านความเชื่อ ค่านิยม และเสริมสร้างความรู้ให้กับชาวของมากขึ้น โดยมีได้ชัดกับค่านิยมดั้งเดิมของชาวของ

การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ เริ่มตั้งแต่การคมนาคมได้เปลี่ยนจากการใช้เกวียนมาเป็นรถยนต์ ได้มีคนไทยอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามมาเช่น การทำสวนผลไม้ เงาะ ทุเรียน การทำสวนยางพารา ซึ่งแต่เดิมชาวช่องทำไร่ทำนา และทำสวน การยอมรับในการใช้ยารักษาโรคแบบใหม่ การใช้ไฟฟ้า การสื่อสาร วิทยุ โทรทัศน์

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการปกครอง เกิดจากการพัฒนาของภาครัฐ ที่จัดให้มีการปกครองของรัฐภายในหมู่บ้าน เช่น การเลือกตั้ง

ภาษาช่อง

ภาษาช่องมีแต่ภาษาพูด แต่ไม่มีภาษาเขียน ชาวช่องจึงไม่ได้จดบันทึกประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของชนเผ่าพันธุ์ของตนเองไว้ มีเพียงวิธีการบอกเล่า และการปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมา

ภาษาช่อง จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลออสโตร - เอเชียติก ซึ่งมีภาษามก กูย มอญ เขมร และละว้า รวมอยู่ด้วย ภาษาช่องมีเสียงสระทั้งหมด 46 เสียง ลักษณะที่ปรากฏในการออกเสียงคือการเกิดเสียง ภาษาช่องเป็นภาษาที่ไม่มีระดับเสียงอยู่กลางพยางค์

ภาษาช่องในปัจจุบันนี้ มีผู้ใช้อยู่เป็นจำนวนน้อย เนื่องจากการติดต่อสื่อสารกับคนไทย จึงจำเป็นต้องพูดภาษาไทย และภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาช่องจึงกำลังสูญหายไปตามสภาพของสังคมปัจจุบัน

ตัวอย่างภาษาช่อง

ตัวเลข 1	เรียกว่า	โม่ย
ตัวเลข 2	เรียกว่า	พ่าย
ตัวเลข 3	เรียกว่า	เพ้ว
ตัวเลข 4	เรียกว่า	โพ้น
ตัวเลข 5	เรียกว่า	พรำ
ตัวเลข 6	เรียกว่า	พอง
ตัวเลข 7	เรียกว่า	นุ่ย
ตัวเลข 8	เรียกว่า	ติ
ตัวเลข 9	เรียกว่า	ชาย
ตัวเลข 10	เรียกว่า	หัด
หั่ว	เรียกว่า	โตด
หนู	เรียกว่า	กลาง
พ่อ	เรียกว่า	อูณ เอะะ
แม่	เรียกว่า	เม เมะะ

ไป เรียกว่า แจว
มา เรียกว่า เจิน

สรุปได้ว่า ชาวชองเป็นชนพื้นเมืองเดิมของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมายาวนานมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมประเพณีจึงเริ่มจางหายไปจากสังคมชาวชอง ผู้วิจัยเห็นว่าชาวชองในปัจจุบันไม่เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป และเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์พันธกิจ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ในด้านการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องระบำชอง เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระวิชาชีพเฉพาะนาฏศิลป์ไทย ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และเพื่อใช้ในการเผยแพร่ให้คนได้รู้จักอย่างแพร่หลายโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ไทยในการเผยแพร่

ระบำชอง

ความเป็นมาของการแสดงชุดระบำชอง

การละเล่นพื้นบ้านและนาฏศิลป์ของจังหวัดจันทบุรี เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นชาวจันทบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การละเล่นพื้นบ้านและนาฏศิลป์ในปัจจุบันมีทั้งที่เป็นการเล่นดั้งเดิมที่สืบทอดจากบรรพชนชาวจันทบูร และที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม แต่ยังคงเอกลักษณ์ของชาวจันทบุรีไว้อย่างเด่นชัด

ระบำชอง คณะครู อาจารย์ ภาควิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ได้ร่วมกันประดิษฐ์ชุดการแสดงระบำชอง ขึ้นโดยมีแนวคิดประดิษฐ์ท่ารำและเครื่องแต่งกาย โดยการศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ลักษณะนิสัยของชนชาวชอง ตลอดจนการฟ้อนรำในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวชอง เช่น พิธีแต่งงานใหญ่ พิธีเล่นผีหึ่ง และพิธีเล่นผีโรง พิธีแต่งงานใหญ่เป็นพิธีที่จัดขึ้นเมื่อมีการแต่งงานของลูกสาวคนใดในครอบครัวเท่านั้น มีการฟ้อนรำแทรกอยู่ในขั้นตอนการประกอบพิธี มีการฟ้อนรำทำท่าเดินวนรอบคู่บ่าวสาว ส่วนในพิธีเล่นผีหึ่ง และเล่นผีโรงเป็นพิธีที่ชาวชองกระทำเพื่อเซ่นไหว้บูชาผีบรรพบุรุษโดยเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษมาเข้าร่างทรงเพื่อไต่ถามทุกข์สุขกัน ในการเล่นผีหึ่งและเล่นผีโรงนี้ มีการฟ้อนรำแทรกอยู่ในระหว่างการเชิญวิญญาณผีบรรพบุรุษมาเข้าร่างทรง โดยร่างทรงจะออกท่าทางฟ้อนรำทำท่าทางต่าง ๆ เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการฟ้อนรำเป็นลักษณะที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน การประดิษฐ์ท่ารำระบำชองของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีนี้ ได้นำหลักการด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานเพื่อให้

เป็นระบำที่สมบูรณ์ สามารถสื่อให้ผู้ชมได้รู้จักกลุ่มชนชาวชองมากยิ่งขึ้น ลักษณะของกระบวนการทำรำเป็นระบำที่แสดงถึงความสนุกสนาน ร่าเริงของชาวชองในจังหวัดจันทบุรี ที่มาจับกลุ่มกันในงานเทศกาล และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมการแสดงระบำชอง ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้จัดการแสดงเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรที่มีองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนชาวชองในจังหวัดจันทบุรี และด้านทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์ประจำชอง โดยใช้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร

ผู้แสดง เป็นหญิงล้วนจำนวน 6 - 8 คน จุดมุ่งหมายของการแสดงเพื่อความสนุกสนานและสวยงาม

การแต่งกาย นุ่งผ้าสีแดง สวมเสื้อแขนสั้นสีขาว สวมเครื่องประดับ ต่างหู กำไลข้อมือ สีสทอง กำไลข้อเท้าเป็นลูกกระพรวน และทัดหูด้วยดอกไม้มัสแดง

ดนตรี ใช้วงดนตรีปี่พาทย์ โดยมีทำนองเพลงดนตรีสำเนียงเขมร ซึ่งเพลงสำเนียงเขมรที่บรรเลงโดยใช้บันไดเสียง ฟา มีจังหวะคึกคัก แสดงอารมณ์สนุกสนาน

สรุปได้ว่าระบำชองเป็นระบำที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยมีแนวคิดจากการศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ลักษณะนิสัยของชาวชองแล้วนำมาเป็นข้อมูลในการประดิษฐ์ทำรำให้สวยงามตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีส่วนจะต้องแก้ไขบางส่วน เช่น เนื้อหา และเวลาเรียน

กิตติคุณ รุ่งเรือง (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างประมวลการสอนวัฒนธรรมพื้นบ้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเห็นของครู - อาจารย์ ในหมวดสังคมศึกษา สังเกตกรรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี โดยเจาะจงลงไปเฉพาะวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดกาญจนบุรี เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า บุคคลหลายฝ่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันและมีการแก้ไขด้านเนื้อหามากที่สุด

รัชณี วิเศษมงคล (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ ระหว่างการสอนโดยใช้สไลด์เทปเสียงกับการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า นักเรียนที่เรียน รำวงมาตรฐานโดยใช้สไลด์เทปเสียงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยวิธีสอน แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ การสอน กิจกรรมนาฏศิลป์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีใช้สไลด์เทปเสียงช่วยให้นักเรียน พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านนาฏศิลป์มากกว่าการสอนแบบปกติ

วัชรินทร์ คำรงสกุลชัย (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรี นาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง ระบายกระดาษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบายกระดาษ หลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อดนตรีและนาฏศิลป์ไทยหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้ หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภณัฏฐิมา ภูริโรจน์ (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ระบายกรมหลวงชุมพรรัลึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้ หลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ระบายกรมหลวงชุมพรรัลึก สูง กว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีทักษะทาง การปฏิบัติหลังทดลองใช้หลักสูตรในระดับดี และนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตร ท้องถิ่นแบบบูรณาการอยู่ในระดับดี

พัชนี พงษ์สุภา (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง งานใบตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพ ท้องถิ่น เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ องค์ประกอบของหลักสูตรมี ความเหมาะสมสอดคล้องดี และผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุมิสา วิชระพล (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารพื้นบ้านเมืองจันทบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก

หฤทัย คำชาย (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ป่าชายเลนอ่าวคู้งกระเบน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดบุญญาวาสวิหาร ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันดี และผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ป่าชายเลนอ่าวคู้งกระเบน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดบุญญาวาสวิหาร ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี หลังเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อหลักสูตรท้องถิ่นมีค่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุริศา ไชยศรีหา (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แหลมสิงห์ท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แหลมสิงห์ท้องถิ่นของเรา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แหลมสิงห์ท้องถิ่นของเรา หลังการทดลองใช้หลักสูตรเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อหลักสูตรท้องถิ่นมีค่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภัทสร รังสินธุ์ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ "วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติของนักเรียนต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทราหลังการใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01

กมลลักษณ์ ปิยะนันท์ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตร

ท้องถิ่นที่มีองค์ประกอบครบถ้วนทั้งทางด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผล มีคุณภาพสูง มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยใช้ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน ทักษะทางการปฏิบัติงานของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับดี และนักเรียน มีเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก

สุพรรณิ พรหมศิริ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี: กรณีศึกษา การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการผลิตชิ้นงาน ศิลปะพื้นบ้านด้วยใบจาก ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพ และเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินอยู่ในระดับดี ทักษะกระบวนการทำงานหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ ผลประเมินอยู่ในระดับดีมาก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินอยู่ในระดับดี

งานวิจัยต่างประเทศ

ชาบอท (Chabot, 1988, pp. 596 - A) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูประถมศึกษาคืองาน ด้านหลักสูตร โดยใช้กรอบทฤษฎีของ กูดแลด และบัสซิส (Goodlad & Bussis) การศึกษารังนี้ ทำในมลรัฐคอนเนคติกัต ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากครูที่มีความสามารถในการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66 ได้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในหลายสาขาวิชาในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งไม่พบ ความแตกต่างที่มีนัยสำคัญระหว่างครูในเมืองกับในชนบท

มูราเดียน (Mooradian, 1986, pp. 3238 - A) ได้ศึกษาเรื่องการหลักสูตรท้องถิ่นในเขต ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกบุคคลในการจัดหลักสูตร ท้องถิ่น และสรรหาทรัพยากรเพื่อเป็นพื้นฐาน ในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี โดยใช้แบบสอบถาม ปลายเปิด กับประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย คณะครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 202 คน บุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 3 คน และผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน จำนวน 40 คน และใช้วิธีสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลายและศึกษานิเทศก์ จำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นควรมีลักษณะดังนี้ มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปเป็นบุคคลระดับบริหารและบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรในการจัดหลักสูตรนั้นต้องดำเนินการร่วมกันจากบุคคลทุกฝ่ายดังกล่าว และต้องจัดหลักสูตรให้ครอบคลุมทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนทรัพยากรที่นำมาพิจารณาในการจัดหลักสูตรนั้นได้จากองค์การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โครงการ ครอบครัวย และสิ่งที่ท้องถิ่นให้ความสนใจ

วีเวียน (Vivian, 1996, pp. 2118 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพ พบว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่นในลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหา ด้านทักษะ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ชีล่า (Sheila, 1996, pp. 2314 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักสูตรและเจตคติของครูที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษ พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนั้นยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีอีกด้วย

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบายของ กลุ่มสาระวิชาชีพเฉพาะนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สำหรับผู้วิจัยในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านเจตคติ ผลของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งให้เห็นความสำคัญของท้องถิ่น และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง